

**URZĄD MIASTA I GMINY
BUSKO-ZDRÓJ**

al. A. Mickiewicza 10, 28-100 Busko-Zdrój
www.umig.busko.pl, www.busko.pl

**RAPORT Z MONITORINGU REALIZACJI
STRATEGII ROZWOJU
MIASTA I GMINY BUSKO-ZDRÓJ
NA LATA 2015-2025**

Za okres od 01.01.2020 r. do 31.12.2023 r.

BURMISTRZ MIASTA I GMINY BUSKO-ZDRÓJ

Jerzy Szydłowski

Dokument podpisany kwalifikowanym podpisem elektronicznym

OPRACOWANIE:

*Wydział Rozwoju Strategicznego Inwestycji i Drogownictwa
Urzędu Miasta i Gminy w Busku Zdroju*

Lipiec 2025 roku

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	3
II. METODOLOGIA PRZEPROWADZENIA MONITORINGU i EWALUACJI STRATEGII	4
III. ANALIZA WSKAŹNIKÓW PORÓWNAWCZYCH.....	5
IV. ANALIZA WARTOŚCI OSIĄGNIĘTYCH WSKAŹNIKÓW MONITORINGU W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH CELÓW	144
VI. PODSUMOWANIE / WNIOSKI.....	69

I. WSTĘP

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025 (Strategia), przyjęta Uchwałą Rady Miejskiej w Busku-Zdroju Nr III/25/2014 z dnia 30 grudnia 2014 r. stanowi jeden z ważniejszych dokumentów strategicznych. Określa długoterminowe cele i kierunki rozwoju Gminy. Dokument został zaktualizowany, dostosowany do perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020 i przyjęty Uchwałą Rady Miejskiej w Busku-Zdroju Nr XXII/300/2016 z dnia 20 października 2016 r.

Warunkiem sprawnej oraz efektywnej realizacji *Strategii* jest skuteczny system monitorowania i oceny dokumentu. Zmiany zachodzące w Gminie Busko-Zdrój i regionie we wzajemnie powiązanych sferach: gospodarczej, społecznej, przyrodniczej i cywilizacyjnej, narzucają konieczność monitorowania oraz weryfikacji postawionych w *Strategii* celów oraz sposobów ich osiągnięcia.

Informacji niezbędnych do oceny realizacji *Strategii* mają dostarczyć okresowe raporty, których zasadniczym zadaniem jest zobrazowanie stopnia realizacji celów, a co za tym idzie prezentacja postępu Miasta i Gminy Busko-Zdrój na drodze do realizacji przyjętej misji i wizji. Zawarte w raporcie informacje mają umożliwić ocenę stopnia realizacji przyjętych w *Strategii* celów, uświadomić istniejące problemy oraz pobudzić do kolejnych działań na rzecz rozwoju. *Strategia* dotyczy szeroko rozumianego rozwoju miasta i gminy, procesu dynamicznego w zmieniających się uwarunkowaniach formalno-prawnych, planistycznych i programowych, stąd też musi podlegać monitoringowi, ocenie i aktualizacji.

Niniejszy *Raport z monitoringu realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025 (Raport)* stanowi opracowanie własne, zawierające informacje na temat postępu, jaki osiągnięto w terminie od 01.01.2020 r. do 31.12.2023 r. w zakresie realizacji celów i priorytetów, założonych w dokumencie. Raport obejmuje okres występowania pandemii koronawirusa (COVID-19), która wpłynęła na wszystkie sfery życia mieszkańców Gminy Busko-Zdrój i nie pozostawiła bez wpływu realizacji założeń *Strategii*.

W opracowaniu posłużono się danymi GUS, danymi wewnętrznymi Urzędu Miasta i Gminy Busko-Zdrój oraz jednostek mu podległych, danymi Starostwa Powiatowego w Busku-Zdroju oraz jego jednostek w tym Powiatowego Urzędu Pracy w Busku-Zdroju, a także danymi pozyskanymi z Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. i podmiotów uzdrowiskowych

działających na terenie Gminy. Istotne znaczenie miały również dane pozyskane z innych jednostek i podmiotów, których działalność wpływa na funkcjonowanie Gminy Busko-Zdrój.

Opracowany *Raport z monitoringu realizacji Strategii*:

- pozwala na ocenę postępów realizacji *Strategii* - czy założone cele są osiąmane i w jakim stopniu,
- służy zapewnianiu zgodności realizowanej w Gminie Busko-Zdrój, polityki rozwoju (podejmowanych działań i inwestycji) z celami rozwoju,
- służy badaniu i ocenie sposobu oraz efektywności dążenia do założonych celów oraz poziomu ich osiągnięcia. Informacje, na podstawie których opracowany został przedstawiony raport, pozyskano od podmiotów gromadzących dane niezbędne do monitoringu wskaźników strategii,
- dostarcza informacji na temat sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Busko-Zdrój i jej pozycji konkurencyjnej, jako podstawy do podejmowania decyzji zarządczych w zakresie ustalania priorytetów rozwojowych i alokacji środków na rozwój i inwestycje,
- służy również obserwacji występujących trendów i zjawisk zachodzących w otoczeniu zewnętrznym tak, aby móc przygotować właściwe narzędzia i instrumenty wspierające rozwój Gminy Busko-Zdrój,
- służy również jako punkt odniesienia do oceny skuteczności wdrażanej *Strategii*.

II. METODOLOGIA PRZEPROWADZENIA MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII

Monitoring ma na celu gromadzenie i analizę danych na temat przebiegu realizacji *Strategii*, co pozwala na diagnozowanie ewentualnych nieprawidłowości w jej realizacji i wprowadzaniu niezbędnych korekt, umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Ewaluacja służy jako instrument w wyniku którego nastąpi aktualizacja *Strategii*. Zakres monitoringu i ewaluacji *Strategii* wyznaczają określone w niej cele szczegółowe, działania priorytetowe oraz zaplanowane przedsięwzięcia. Monitoring *Strategii* prowadzony jest w zakresie finansowym oraz rzeczowym. Aby zapewnić dane z różnej perspektywy, połączono w ramach ewaluacji techniki jakościowe, ilościowe, oraz przeprowadzono analizę danych zastanych (desk research), odnoszących się do realizacji wskaźników monitoringu. Efektywna ewaluacja wymaga również uwzględnienia wielu czynników, zarówno tych związanych z procesem ewaluacji, jak i kontekstem, w którym jest przeprowadzana. Należy w tym miejscu podkreślić, że Rezultaty ewaluacji zależą również od: uwarunkowań

instytucjonalnych, administracyjnych oraz proceduralnych, w których realizowane są projekty strategiczne i osiągnięte poszczególne wskaźniki. Analiza tych czynników pozwala ocenić stopień realizacji założonych celów strategicznych.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanego z nim systemu ewaluacji pozwoli wyeliminować w dużym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

Za wdrożenie *Strategii* odpowiada Burmistrz Miasta i Gminy Busko-Zdrój, za jej monitoring i ewaluację Zespół ds. Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025, powołany na etapie jej opracowywania Zarządzeniem Nr 85/2014 Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój z dnia 10.07.2014 r., które zmieniono kolejnymi zarządzeniami Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój: Zarządzeniem Nr 72 Nr 85/2014 z dnia 23.04.2018 r., Zarządzeniem Nr 262/2019 z dnia 14.11.2019 r. oraz Zarządzeniem Nr 193/2024 z dnia 5.11.2024 r.

Na dzień opracowywania *Raportu* Zespół składa się z 12 członków będących pracownikami Urzędu Miasta i Gminy Busko-Zdrój oraz z 9 przedstawicieli kluczowych dla rozwoju Miasta i Gminy partnerów z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego, których zadaniem jest wsparcie merytoryczne prac nad Strategią.

Niniejszy *Raport* opracowano na podstawie monitoringu przeprowadzonego w ramach pracy Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju, który to odpowiada za wdrożenie dokumentu strategicznego. Przedstawia analizę procesu realizacji celów obranych przez Gminę Busko-Zdrój w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy w okresie od 01.01.2020 r. do 31.12.2023 r. - 4 lata, wskazuje tym samym na zachodzące przemiany i tendencje rozwoju lokalnego oraz dokonuje w pewnym stopniu oceny realizacji zapisanych w *Strategii* celów.

III. ANALIZA WSKAŹNIKÓW PORÓWNAWCZYCH

W celu skutecznej ewaluacji *Strategii* zebrano dane dla szeregu wskaźników porównujących sytuację w Gminie Busko-Zdrój ze średnią dla województwa oraz dla Polski, co umożliwia przeprowadzenie oceny rozwoju. W tabelach zestawiono dane z poprzednich lat tj. 2015 - 2019 dla zobrazowania trendów. W dokumencie położono jednak nacisk na analizę przedziału czasowego od 2020 do 2023 roku.

Wskaźniki dotyczą ogólnych zmian podstawowych wartości, które zaszły w trakcie realizacji *Strategii*. Możemy zaliczyć do nich m.in. liczbę mieszkańców Gminy, czy też liczbę podmiotów gospodarczych działających na jej terenie - wybrano te wartości, które da się wyrazić liczbowo. W tabeli 1 wskazane zostały również wartości pożądane, określone na koniec 2024 r.

Porównania sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy na przestrzeni czterech lat, tj. za lata 2020 - 2023, dokonano w oparciu o następujące wskaźniki:

- procent ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do ludności ogółem,
- migracja na pobyt stały,
- wskaźnik bezrobocia,
- przyrost naturalny,
- ilość zarejestrowanych przedsiębiorców na 1000 mieszkańców,
- dochód własny budżetu gminy na 1 mieszkańca,
- stopień skanalizowania gminy,
- stopień zwodociągowania gminy,
- stopień zgazyfikowania gminy,
- procent dochodów budżetu przeznaczanych na inwestycje,
- wielkość dochodów budżetowych przeznaczonych na inwestycje na 1 mieszkańca.

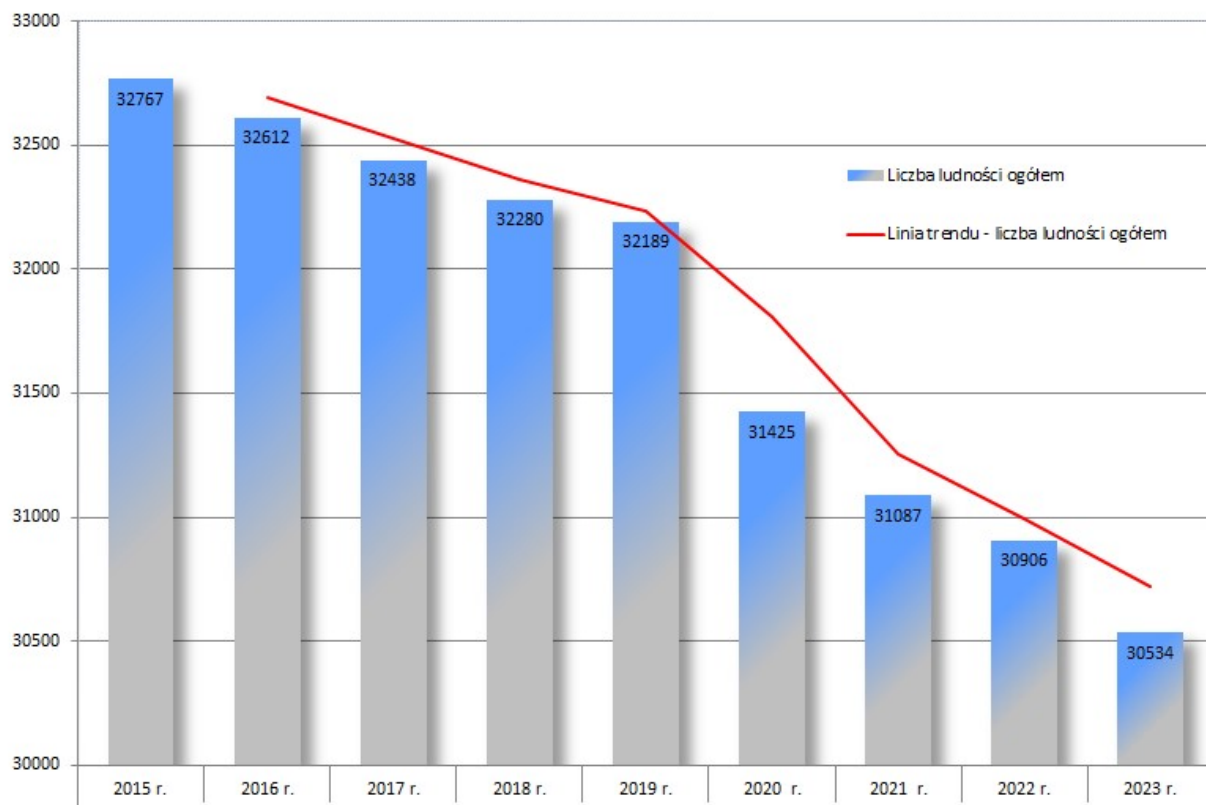
Wartości wskaźników ustalono w oparciu o dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, dane z Powiatowego Urzędu Pracy oraz statystykę własną Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju.

Wykres nr 1 wskazuje, znaczny spadek ludności pomiędzy rokiem 2019 (32 189 os.) a początkiem badanego okresu – tj. rokiem 2020 (31 425 os.). Różnica ta wynosi 764 os. Uwagę zwraca fakt, że najwięcej osób zamieszkiwało Gminę w 2015 r. (w momencie przyjęcia dokumentu strategicznego) i jest to 32 767 osób. W badanym okresie rokrocznie obserwujemy spadek populacji w odniesieniu do roku poprzedniego. Najniższa liczba osób w analizowanym okresie (lata 2020-2023) zamieszkująca Gminę Busko-Zdrój występuje w 2023 r. i są to 30 534 osoby (dane na dzień 31.12.2023 r. USC UMiG w Busku-Zdroju) z uwzględnieniem stale i czasowo zameldowanych.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój, jak również na terenie województwa świętokrzyskiego dostrzegalne są negatywne zjawiska demograficzne takie jak ujemny przyrost naturalny, co oznacza, że liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń.

Dodatkowy wpływ na tę sytuację demograficzną, miały czynniki takie jak np. niska dzietność, które w połączeniu z pandemią COVID-19, doprowadziły do wyraźnego spadku liczby mieszkańców w badanym okresie.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Miasta i Gminy Busko-Zdrój w latach 2015 – 2023 ogółem

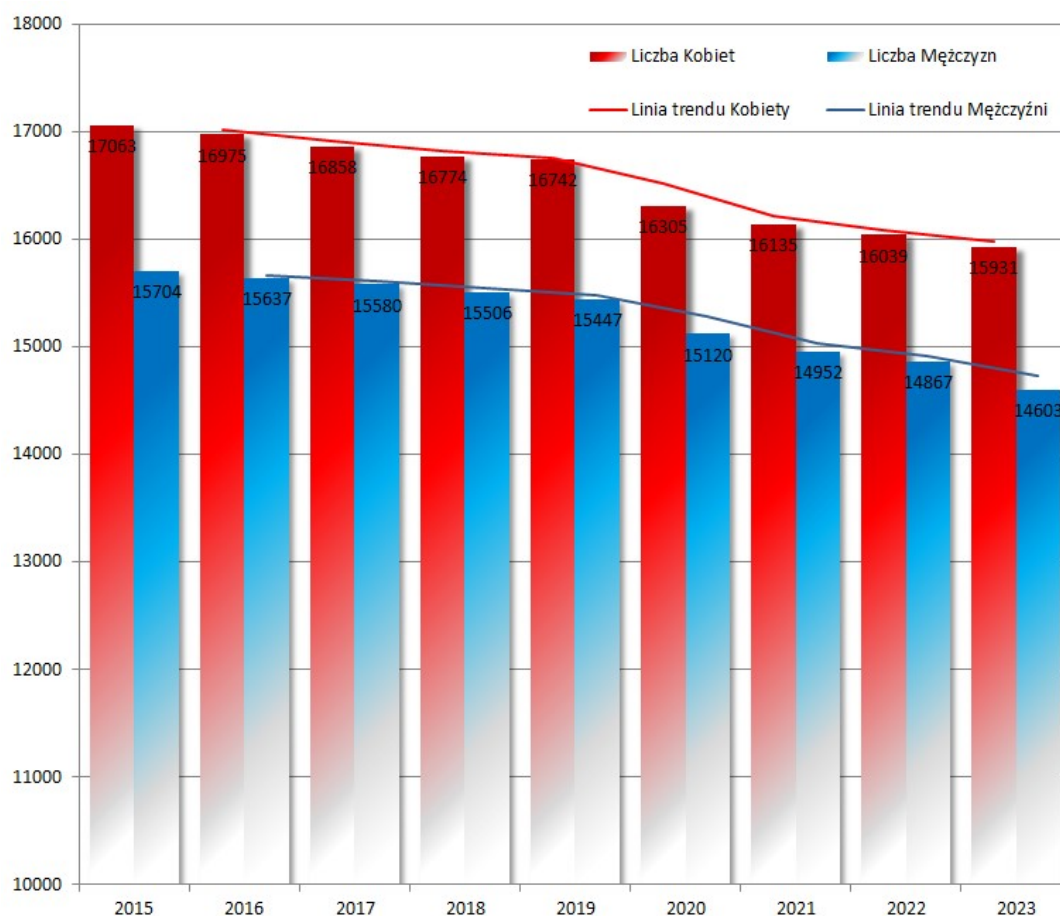
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz USC UMiG w Busku-Zdroju, luty 2024.

W 2020 r. odnotowano znaczny ubytek ludności (wykres nr 1). Jest to spowodowane w głównej mierze wzrostem liczby zakażeń wirusem SARS-CoV-2 a w konsekwencji śmiertelnością mieszkańców, wywołaną pandemią COVID-19. Stan zagrożenia epidemicznego został ogłoszony w dniu 13 marca 2020 r. Rozporządzeniem Ministra Zdrowia (Dz. U. 2020, poz. 433). W Gminie Busko-Zdrój w 2020 r. ubyło 764 mieszkańców. W latach 2021-2023 odnotowywany jest rokroczny, spadek liczby mieszkańców. Na przestrzeni 4 lat ubyło łącznie 1 655 osób.

W Gminie Busko-Zdrój obserwujemy trend spadkowy liczby ludności, co oznacza, że liczba mieszkańców Gminy systematycznie maleje. Główną przyczyną tego zjawiska jest wspomniany już ujemny przyrost naturalny. Dodatkowo emigracja, szczególnie młodych ludzi, przyczynia się do dalszego zmniejszania się populacji Gminy.

Dane obrazujące liczbę mieszkańców Gminy Busko-Zdrój w podziale na płeć przedstawia Wykres nr 2.

Wykres 2. Liczba mieszkańców Gminy Busko-Zdrój w latach 2015 - 2023 według płci

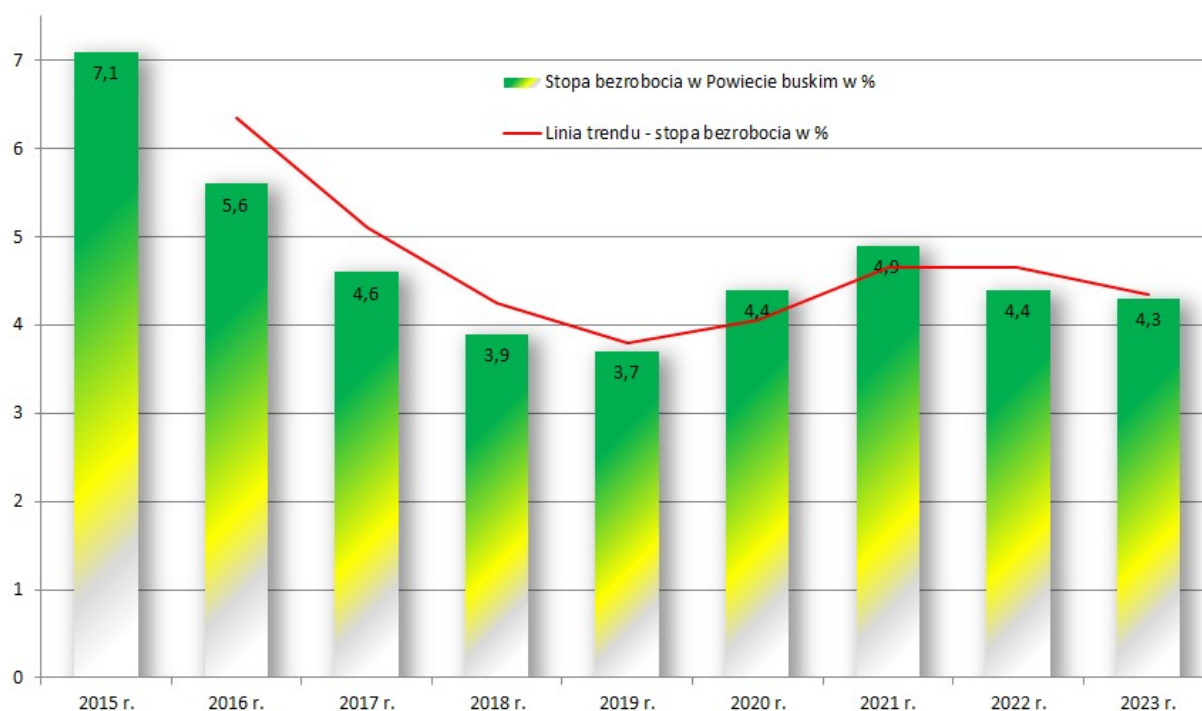

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, listopad 2020

Z danych statystycznych wynika, iż w latach 2020 - 2023, ponad połowę mieszkańców Gminy Busko-Zdrój stanowiły kobiety (51,98% w 2020 r., 51,90% w 2021 r. i 2022 r. oraz 52,17% w 2023 r.). W minionych czterech latach największa przewaga liczby kobiet nad mężczyznami miała miejsce w 2023 r. i wynosiła 1 328 kobiet (liczba kobiet w 2023 r. to 15 931), najmniejsza przewaga liczby kobiet miała miejsce w 2022 r. i wynosiła 1 172 kobiety (liczba kobiet w 2022 r. 16 039).

W przeciągu czterech analizowanych lat w Gminie Busko-Zdrój ubyło 811 Kobiet oraz 844 Mężczyzn.

Wykres 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiecie buskim na przestrzeni lat 2015-2023 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Busku-Zdroju, listopad 2020

Na przestrzeni badanego okresu (2020-2023) odnotowano w powiecie buskim wzrost stopy bezrobocia rejestrowanego. Z 3,7% w 2019 r. poprzez 4,4% w 2020 r. do wartości 4,9% w 2021 r. Pandemia COVID-19 mocno wpłynęła na lokalny rynek pracy. Dotyczy to zarówno pracowników, jak i pracodawców a zwłaszcza przedsiębiorców z sektora prywatnego. Likwidacja firm, czy też ograniczenie ich działalności, przełożyło się na likwidację miejsc pracy, co z kolei wpłynęło na wzrost bezrobocia rejestrowanego.

Pandemia zmusiła do wprowadzenia mniej lub bardziej restrykcyjnych środków ochrony, podczas których pracodawcy, pracownicy, przedsiębiorcy zostali zmuszeni do wprowadzenia szczególnych zasad bezpieczeństwa. Wiele małych i średnich przedsiębiorstw stanowiących siłę napędową lokalnej gospodarki nie przetrwało. Należy też zauważyć, że wiele firm i instytucji, a co za tym idzie ich pracowników dostosowało się w innowacyjny sposób do zmieniających się warunków, ponieważ przeprowadziły reorganizacje, wdrożyły system pracy zdalnej, obniżyły wymiar czasu pracy. Od 2022 r. obserwujemy nieznaczny spadek stopy bezrobocia (4,4% w 2022 r.), który w 2023 r. wyniósł 4,3%, jest to najniższa wartość wskaźnika w analizowanym okresie. Należy dodać, że na koniec grudnia 2023 r. stopa bezrobocia w woj. świętokrzyskim, była wyższa niż w Powiecie buskim i osiągnęła poziom 7,8%, a w kraju osiągnęła wartość 5,1%.

Niniejszy raport obejmuje okres za lata 2020-2023, przy czym należy podkreślić, że warunki pandemii COVID-19 z roku 2020, znacząco wpłynęły na przedstawione tendencje

i wartości wskaźników, zwłaszcza w zakresie wskaźników dotyczących rynku pracy - bezrobocia w kolejnych latach. Priorytetem, poza ochroną zdrowia, stała się ochrona miejsc pracy oraz umożliwienie firmom przeczekań najgorszych momentów, które mogły doprowadzić do upadłości. Ograniczaniu skutków pandemii służyły różne działania, wprowadzające zmiany w rozwiązaniach prawnych w postaci pakietów pomocowych, m.in. sześciu Tarczy Antykryzysowych (Tarcze Antykryzysowe – 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.0 (Tarcza Turystyczna) i 6.0 (Tarcza Branżowa) i Tarczy Finansowej. Instrumenty pomocowe dotyczyły zwolnień ze składek ZUS, obniżenia wymiaru czasu pracy lub korzystania z pracy zdalnej, dofinansowania wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne, wydłużenia zasiłku opiekuńczego na dzieci, świadczenia postojowego. Ich celem było zapewnienie natychmiastowego wsparcia dla zagrożonych pracowników, przedsiębiorstw, miejsc pracy i dochodów w celu uniknięcia zamykania zakładów, zerwania łańcuchów dostaw, załamania logistyki transportu, utraty pracy przez pracowników i spadku dochodów. Okres lockdownu w Gminie Busko-Zdrój spowodował czasowe zamknięcie wielu branż, co przyczyniło się do wzrostu bezrobocia.

Tabela 1. Ogólne wskaźniki monitorowania

LP	NAZWA WSKAŹNIKA		Wartość wskaźnika dla Gminy Busko-Zdrój na:									Wartość wskaźnika średnia ogółem dla województwa na koniec	Wartość wskaźnika średnia ogółem dla kraju na koniec	Źródło informacji	Pożądana wartość wskaźnika
			31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	31.12.2023	2023r.	2023r.		31.12.2024
1.	Liczba ludności ogółem		32 767	32 612	32 438	32 280	32 189	31 425	31 087	30 906	30 534	1 168 499	37 636 508	www.stat.gov.pl; Urząd Miasta i Gminy w Busku- Zdroju	-
	Liczba ludności ogółem - Kobiety		17 063	16 975	16 858	16 774	16 742	16 305	16 135	16 039	15 931	600 225	19 815 524	www.stat.gov.pl; Urząd Miasta i Gminy w Busku- Zdroju	-
2.	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	16,6	16,3	16,3	16,1	16,2	16,5	16,5	16,7	16,2	16,69	18,1	www.stat.gov.pl; Urząd Miasta i Gminy w Busku- Zdroju	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
		w wieku produkcyjnym	61,5	61	60,4	59,8	59,1	57,7	57,1	56,3	58,0	57,25	60,00	www.stat.gov.pl; Urząd Miasta i Gminy w Busku- Zdroju	-
		w wieku poprodukcyjnym	21,9	22,7	23,3	24,1	24,7	26,9	26,4	27,0	25,9	26,07	21,9	www.stat.gov.pl; Urząd Miasta i Gminy w Busku- Zdroju	Więcej niż 21 %
3.	Migracje na pobyt stały - saldo migracji na 1000 osób		-0,9	-2	-1,2	-1,0	-1,7	0,1	-1,6	-0,8	-1,8	-2,3	0,2	www.stat.gov.pl	Powyżej 0,0
4.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]		6,0	4,9	4,0	3,5	3,4	4,4	3,3	3,0	2,8	5,0	3,6	www.stat.gov.pl	Poniżej średniej krajowej w 2024 r.
5.	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		-4,02	-2,26	-2,39	-2,84	-4,01	-5,57	-8,78	-5,73	-6,85	-6,09	-0,91	www.stat.gov.pl	Powyżej 0,0
6.	Dochody ogółem na 1 mieszkańca		3 666,89	3 760,67	3 991,38	4 401,53	4 957,90	5 647,93	5 600,49	5 981,80	6110,10	6930,04	7549,38	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
7.	Dochody własne na 1 mieszkańca		1 667,74	1 713,96	1 944,03	1 956,32	2 397,17	2 452,01	2 635,87	2 754,49	3000,75	2844,90	3875,56	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
8.	Udział [%] dochodów własnych w dochodach ogółem		45,48	45,58	48,71	44,45	48,35	43,41	47,06	46,05	49,11	41,05	51,33	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
9.	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca		3 483,20	3 371,52	3 677,91	4 550,52	4 930,90	5 512,70	5 358,07	5 941,26	6065,88	7515,59	8127,28	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
10.	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca		980,86	327,7	400,74	1 121,00	1 242,00	1 545,59	1 125,38	1 151,60	1425,43	1841,15	1860,88	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
11.	Wydatki bieżące na 1 mieszkańca		2 502,34	3 043,82	3 277,18	3 429,52	3 688,90	3997,81	4260,61	4803,31	4640,45	5674,44	6266,40	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
12.	Osoby w gospodarstwach domowych korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców		22,6	18,4	38,2	41,4	33,1	31,2	41,4	19,8	20,0	6,34	4,63	Urząd Miasta i Gminy w Busku- Zdroju	Poniżej średniej krajowej w 2024 r.
13.	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (od 3 do 5 lat) %		83,4	76,2	88	90,4	91,7	84,2	87,9	103,7	99,9	91,5	94,2	www.stat.gov.pl	100
14.	Liczba dzieci w szkołach podstawowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców		588	557	654	808	749	755	788	753	799	692	784	Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.

15.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców		31	35	37	37	39	41	43	45	53	45	38	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
16.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności		73	80	80	79	80	77	76	78	81	76	99	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
17.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności		1 028	1 047	1 062	1 077	1 109	1 170	1 210	1 230	1263	843	1 175	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
18.	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		167,1	171,7	175,8	180,0	187,7	202,9	212,2	218,5	226,4	157,7	195,9	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
19.	Korzystający z instalacji w [%] ogółem ludności	sieć wodociągowa	92,7	92,8	92,8	92,9	93,0	93,0	93,1	93,2	93,1	91,9	92,6	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
		sieć kanalizacyjna	71,0	71,2	70,9	71,0	71,0	71,0	71,3	71,4	71,0	61,3	72,6	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
		sieć gazowa	51,6	51,5	51,5	52,0	52,0	57,3	58,5	58,5	59,6	43,1	56,3	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS oraz danych uzyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Busko-Zdrój

Analiza wartości powyższych wskaźników w okresie od 2020 do 2023 roku wskazuje na ich zróżnicowane tendencje zarówno wzrostowe jak i malejące w zależności od konkretnego wskaźnika.

W Gminie Busko-Zdrój obserwujemy roczny spadek liczby ludności, tendencja ta zaznacza się w przypadku obydwu płci. W ciągu ostatnich czterech lat przyrost naturalny w Gminie Busko-Zdrój jest ujemny. Zaobserwować można spadek wartości przyrostu naturalnego z wartości -5,57 w 2020 r., do wartości -8,78 w 2021 r. W 2022 r. wskaźnik nieznacznie wzrósł i osiągnął wartość -5,73 na 1000 osób (wzrost wartości o 3,05), natomiast w 2023 r. osiągnął wartość -6,85. Należy podkreślić, iż w badanym okresie 4 lat przyrost naturalny jest ujemny, co oznacza liczbę zgonów, przewyższającą liczbę urodzeń. Według współczesnej literatury na ujemną wartość wskaźnika wpływają zmiana stylu życia młodych ludzi, a także szereg czynników społecznych i kulturowych, które wpływają na podjęcie decyzji o macierzyństwie. Ogromny wpływ na obniżenie dzietności i utrwalenie modelu rodziny małodziejnej wywarł wzrost aktywności zawodowej kobiet. Niska liczba urodzeń nie gwarantuje, już od ponad 20 lat, prostej zastępowalności pokoleń. O zastępowalności pokoleń mówimy wówczas, gdy występuje reprodukcja prosta, a zatem gdy typowi rodzice wydają na świat liczbę dzieci, która w danych warunkach umieralności wystarcza do pełnego zastąpienia rodziców w dziele prokreacji. Współcześnie, kiedy praktycznie wszystkie nowo narodzone jednostki dożywają dorosłości, przeciętna liczba potomstwa potrzebnego do zastąpienia rodziców wynosi około 2,1 dziecka na 1 kobietę.

Jeśli chodzi o udział ludności według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2020-2023 po dwóch latach stagnacji liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (16,5% w 2020 oraz 2021 r.) nastąpił niewielki wzrost liczby osób w tej grupie wiekowej o 0,2% w 2022 r. (16,7% w 2022 r.) a następnie spadek liczby osób w tej grupie o 0,5% w 2023r. (16,2% w 2023 r.). W grupie osób w wieku produkcyjnym w okresie trzech lat można zaobserwować roczny spadek liczby osób - najniższą wartość wskaźnik ten osiągnął w 2022 r. 56,3% (zanotowano spadek o 1,40% w stosunku do roku 2020, jest to najwyższy spadek w odnotowywany od początku pomiarów prowadzonych w ramach Raportów z realizacji Strategii). W przypadku osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2020-2021 nastąpił spadek wartości wskaźnika o 0,5% (26,9% w 2020 r., 26,4% w 2021 r) jest to spowodowane pandemią COVID-19. Wskaźnik ten wzrósł w 2022 r. i wynosił 27%, w przeciągu roku spadł o 1,1 punktu procentowego do wartości 25,9%. **Powyższe dane świadczą o starzeniu się społeczeństwa Gminy Busko-Zdrój.**

Należy dążyć do sytuacji w której starzejące się społeczeństwo stanie się potencjałem rozwojowym miasta. Potencjał ten stanie się w przyszłości podstawą budowania rozwoju w kierunku srebrnej gospodarki - silver economy.

W przypadku wskaźnika udziału osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, można zauważyć znaczący spadek jego wartości w przeciągu czterech ostatnich lat. W 2023 r. wskaźnik ten osiągnął najniższą wartość tj. 2,8%, co świadczy o dobrym stanie lokalnej gospodarki i wpływie na jej rozwój. Niska wartość omawianego wskaźnika łączy się z przyspieszeniem tempa wzrostu gospodarczego i zwiększeniem popytu na pracę. Poziom bezrobocia zależy także od sytuacji gospodarczej gminy i przedsiębiorców, zatrudniających pracowników.

Wzrosły również wartości wskaźników, odnoszących się do inwestycji realizowanych przez Gminę a mianowicie: wielkości dochodów gminy przeznaczanych na inwestycje na 1 mieszkańca oraz % dochodu budżetu przeznaczonych na inwestycje. Zwiększeniu uległy również wydatki na jednego mieszkańca. Efektywnie wykorzystywane są również środki zewnętrzne pozyskiwane przez Gminę Busko-Zdrój. Jednakże najczęściej są to duże inwestycje, których realizacja trwa kilka lat, a efekty są widoczne dopiero po ich zakończeniu.

Zaznaczyć należy, iż w niewielkim stopniu, ale jednak rośnie liczba zakładanych na terenie gminy działalności gospodarczych, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych.

Podsumowując, przedstawione dane statystyczne plasują Gminę Busko-Zdrój powyżej średniej wojewódzkiej, jednak wartości wskaźników dla kraju pozostają w dalszym ciągu na dużo wyższym poziomie.

IV. ANALIZA WARTOŚCI OSIĄGNIĘTYCH WSKAŹNIKÓW MONITORINGU W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH CELÓW

Postęp w realizacji celów strategicznych Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój oceniany jest w sposób mierzalny poprzez analizę wartości wskaźników monitoringu, przypisanych poszczególnym celom, tj.:

Cel główny nr 1:

GINA BUSKO-ZDRÓJ LIDEREM TURYSTYKI ZDROWOTNEJ:

Cel szczegółowy nr 1: Busko-Zdrój jako gmina uzdrowiskowa marką rozpoznawalną na mapie Europy

W zakresie powyższego celu szczegółowego monitorowanie postępu realizacji zadań prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość przeprowadzonych szkoleń i spotkań na temat wpływu wód mineralnych oraz borowiny na zdrowie człowieka;
- Ilość udzielonych zabiegów z przyrodolecznictwa;
- Wprowadzenie nowych badań oraz wdrożenie innowacyjnych metod ograniczających zużycie wód leczniczych;
- Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie strefy A;
- Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej na terenie strefy A;
- Ilość przedsięwzięć z zakresu przebudowy/remontu lokalnych kotłowni oraz systemów grzewczych na terenie gminy;
- Ilość obiektów użyteczności publicznej poddanych zabiegom termomodernizacyjnym celem zmniejszenia emisji zanieczyszczeń;
- Ilość zrealizowanych przedsięwzięć uwzględniających działania niskoemisyjne (w tym niskoemisyjny transport);
- Ilość podjętych działań wspierających rozbudowę sieci dróg krajowych/obwodnic;
- Ilość zrealizowanych przedsięwzięć wykorzystujących energię słoneczną do produkcji energii elektrycznej;
- Długość zmodernizowanych/przebudowanych/wybudowanych dróg lokalnych;
- Ilość zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego na bardziej sprzyjające środowisku;
- Ilość przedsięwzięć skierowanych na poprawę ruchu pieszego w obrębie strefy uzdrowskiej oraz na terenie miasta;
- Ilość wspartych działań w zakresie metod wykorzystania zasobów naturalnych w zakresie usług zdrowotnych i prozdrowotnych;
- Digitalizacja systemu obsługi pacjentów w placówkach uzdrowskich;
- Podnoszenie świadomości i wrażliwości ekologicznej, promowanie zdrowego trybu życia wśród mieszkańców gminy (m.in. poprzez kampanię informacyjno-edukacyjną).

Dane na temat osiągniętych wielkości wskaźników zostały pozyskano z:

- Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju (merytoryczne wydziały);
- Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A.;
- sanatoriów i podmiotów uzdrowskich;

- Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w Busku-Zdroju;
- Komunalnego Związku Ciepłownictwa „Ponidzie” w Busku-Zdroju;
- Starostwa Powiatowego w Busku-Zdroju;
- Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Kielcach.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

LP	Wskaźniki monitorowania	Jednostka miary	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Łącznie
1	Ilość przeprowadzonych szkoleń i spotkań na temat wpływu wód mineralnych oraz borowiny na zdrowie człowieka	szt.	117	109	93	89	84	6	69	85	86	738
2	Ilość udzielonych zabiegów z przyrodolecznictwa: 1) zabiegi borowinowe 2) kąpiele mineralne 3) zabiegi wziewne 4) kąpiele CO2 5) inne	szt.	1) 169 668 2) 706 316 3) 71 735 4) 113 411 5) 160 342 Łącznie: 1 221 472	1) 181 780 2) 695 889 3) 89 069 4) 109 820 5) 15 774 Łącznie: 1 092 332	1) 184 319 2) 608 313 3) 79 072 4) 120 107 5) 220 253 Łącznie: 1 212 064	1) 190 528 2) 618 269 3) 76 361 4) 133 676 5) 129 539 Łącznie: 1 148 373	1) – 5) brak danych Łącznie: 3 322 770 ¹	1) 82 742 2) 331 899 3) 10 756 4) 51 782 5) 814 560 Łącznie: 1 291 739	1) 131 375 2) 487 061 3) 24 452 4) 88 955 5) 881 037 Łącznie: 1 612 880	1) 243 121 2) 515 441 3) 21 373 4) 123 063 5) 340 289 Łącznie: 1 243 287	1) 263 290 2) 551 978 3) 21 346 4) 125 506 5) 460 561 Łącznie: 1 422 681	Łącznie: 13 567 598
3	Wprowadzenie nowych badań oraz wdrożenie innowacyjnych metod ograniczających zużycie wód leczniczych	szt.	-	-	-	-	1	2	1	1	3	8
4	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie strefy A	m	3 501,90	0,00	474,10	445,00	1 260,00	636,00	2 329,00	416,00	386,00	9 448,00
5	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej na terenie strefy A	m	2 125,00	0,00	0,00	0,00	613,40	0,00	381,00	124,20	0,00	3 243,60
6	Ilość przedsięwzięć z zakresu przebudowy/remontu lokalnych kotłowni oraz systemów grzewczych na terenie gminy	szt.	2	5	2	10	15	4	2	4	4	48
7	Ilość obiektów użyteczności publicznej poddanych zabiegom termomodernizacyjnym celem zmniejszenia emisji zanieczyszczeń	szt.	4	0	1	10	1	15	2	2	6	41
8	Ilość zrealizowanych przedsięwzięć uwzględniających działania niskoemisyjne (w tym niskoemisyjny transport)	szt.	1	1	4	10	6	69	57	38	35	221
9	Ilość podjętych działań wspierających rozbudowę sieci dróg/obwodnic	szt.	2	1	1	0	1	0	1	0	0	6
10	Ilość zrealizowanych przedsięwzięć wykorzystujących energię słoneczną do produkcji energii elektrycznej	szt.	0	1	18	1	281	36	1	0	4	342

¹ Dane zaczerpnięte ze Statystyki Uzdrawiska za rok 2019

11	Długość zmodernizowanych/ przebudowanych/ wybudowanych dróg lokalnych	m	10 988,00	10 497,00	10 027,00	13 850,06	5 501,00	6 592,00	5 725,00	2 740,00	3 260,00	69 180,06
12	Ilość zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego na bardziej sprzyjające środowisku	szt.	5 246	11	92	35	55	0	0	0	0	5 439
13	Ilość przeprowadzonych kampanii informacyjno – edukacyjnych dot. podnoszenia świadomości ekologicznej, promowania zdrowego trybu życia wśród mieszkańców	szt.	3	5	5	39	50	38	44	29	31	244
14	Ilość wspartych działań w zakresie metod wykorzystania zasobów naturalnych w zakresie usług zdrowotnych i prozdrowotnych	szt.	1	1	1	0	1	1	0	0	0	5

Wskaźnik monitorowania 1 - Ilość przeprowadzonych szkoleń i spotkań na temat wpływu wód mineralnych oraz borowiny na zdrowie człowieka

W monitorowanym okresie przedstawiono dane pozyskane z podmiotów uzdrowiskowych działających na terenie miasta Busko-Zdrój w tym z Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A., które prowadzi omawiane spotkania na początku każdego turnusu. Na tej podstawie stwierdzono, iż łącznie w analizowanym okresie tj. w latach 2020-2023 zostało przeprowadzonych 246 spotkań/szkoleń na temat wpływu wód mineralnych oraz borowiny na zdrowie człowieka. Najmniej szkoleń przeprowadzono w 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19. Natomiast już od 2021 r. ilość prowadzonych szkoleń rośnie, by w 2023 r. osiągnąć wartość 86 szkoleń.

Ilość przeprowadzonych szkoleń oznacza, że wiedza na temat właściwości leczniczych tych naturalnych surowców o udokumentowanym, pozytywnym wpływie na zdrowie człowieka jest szeroko przekazywana i wpływa nie tylko na zwiększenie świadomości zdrowotnej, ale również na wspieranie branży uzdrowiskowej i turystyki medycznej.

Wskaźnik monitorowania 2 - Ilość udzielonych zabiegów z przyrodolecznictwa

W monitorowanym okresie przedstawiono dane pozyskane z Uzdrowiska Busko-Zdrój oraz pozostałych podmiotów uzdrowiskowych działających na terenie miasta Busko-Zdrój. Łącznie w 2020 r. udzielono ponad 1,2 mln zabiegów (1 291 739 – na podstawie danych przekazanych przez podmioty uzdrowiskowe), w skład których wchodziły zabiegi takie jak: borowinowe, kąpiele mineralne, inhalacje, kąpiele CO₂ i inne. W 2021 r. zostało udzielonych ponad 1,6 mln zabiegów (1 612 880), tj. o ponad 320 tys. zabiegów więcej niż w roku poprzedzającym. Z kolei w 2022 r. podmioty uzdrowiskowe udzieliły 1 243 287 zabiegów, tj. ponad 300 tys. zabiegów mniej niż w 2021 r. Natomiast w 2023 r. liczba udzielonych zabiegów nieznacznie wzrosła do 1 422 681 zabiegów.

Wraz z nadejściem pandemii COVID-19 zostały wprowadzone czasowe ograniczenia wykonywania działalności leczniczej, polegające na: zaprzestaniu prowadzenia usług rehabilitacyjnych oraz zaprzestaniu wykonywania działalności leczniczej, polegającej na zaprzestaniu udzielania świadczeń w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego. Od 14 marca 2020 r. w związku z wprowadzonym stanem zagrożenia epidemicznego, wstrzymano przyjazdy do uzdrowisk. W rezultacie wejścia w życie rozporządzenia Ministra Zdrowia, kuracjusze przebywający na turnusach w uzdrowiskach z NFZ i ZUS musieli przerwać

pobyty i opuścić uzdrowiska. Osoby posiadające skierowania, nie mogły z nich skorzystać w terminie wyznaczonym przez NFZ lub ZUS.

Od maja 2020 r. następowało stopniowe znoszenie ograniczeń, m.in. przywrócono usługi rehabilitacji leczniczej. Natomiast działalność uzdrowisk w zakresie leczenia uzdrowiskowego dla kuracjuszy z NFZ wznowiono od 15 czerwca 2020 r. Z kolei po 4 sierpnia, zniesiono zakaz realizacji turnusów ZUS i w rezultacie uzdrowiska mogły już przyjmować kuracjuszy z ZUS. Kuracjusze musieli się jednak dostosować do obowiązujących zasad reżimu sanitarnego. Stąd też różnice w liczbie udzielonych zabiegów z przyrodolecznictwa.

W zestawieniu tabelarycznym powyżej znajduje się statystyka zabiegów leczniczych wykonywanych w zakładach przyrodoleczniczych na terenie buskiego uzdrowiska. Szeroki wachlarz usług świadczonych przez Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. i podmioty uzdrowiskowe, pozwala wybrać odpowiednią terapię dla schorzenia danego pacjenta. Bogata oferta zabiegów z wykorzystaniem naturalnych zasobów leczniczych oraz zabiegów SPA, zapewnia możliwość korzystania z zabiegów nie tylko przez kuracjuszy, ale również przez osoby chcące poprawić samopoczucie lub urodę poza turnusami rehabilitacyjnymi.

Powyższe dane pokazują, że zabiegi oferowane przez buskie uzdrowisko cieszą się dużym i stałym zainteresowaniem oraz stabilnym popytem (poza 2020 r. ze względu na sytuację pandemiczną). Świadczy to o silnej i ugruntowanej pozycji rynkowej uzdrowiska i dużej atrakcyjności leczniczej. Oznacza to, że jakość usług i reputacja uzdrowiska są wystarczające do utrzymania zainteresowania, a oferta zabiegów jest dobrze przyjmowana i ma swoją stałą grupę odbiorców. Stabilny popyt wynika również z zadowolenia dotychczasowych pacjentów, którzy wracają do Buska-Zdroju lub polecają usługi innym.

Nadmienić należy, że zakłady przyrodolecznictwa stawiają na rozwój, wprowadzają nowe zabiegi oraz udogodnienia dla swoich pacjentów/klientów, korzystają również z nowoczesnych systemu obsługi pacjentów. Hotel Bristol ART & Medical SPA korzystał w 2020 r. z systemu LSI software, natomiast dział medyczny pracował na systemie Kuracjusz. Od 2021 (dane do 2023 r.) hotel stosuje w pełni zdigitalizowany system obsługi gości w tym elektroniczną kartę pacjenta - System PREMIUMHOTEL. Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. w latach 2020-2023 w bieżącej obsłudze pacjentów korzysta z oprogramowania „Kuracjusz”, umożliwiającego obieg informacji nt. pacjentów, ich prowadzenie przez personel medyczny oraz pracę recepcji w trakcie kuracji, a także planowania zabiegów. Pomocniczo na Oddziale Okulistyki w Szpitalu Górka wykorzystywane są programy KS-SOMED i KS-MEDSIS. Dostęp do oprogramowania w zakresie obiegu informacji

wrażliwych spełnia obowiązujące przepisy dot. ochrony danych osobowych. Nie funkcjonuje fizycznie w obiektach Uzdrowiska „karta pacjenta”. Prowadzona jest natomiast w ww. systemach Elektroniczna Dokumentacja Medyczna, zgodna z obowiązującymi przepisami w tym zakresie. Ponadto systemy umożliwiają realizację e-usług, takich jak e-skierowania, e-recepta, e-zwolnienie, komunikujących się z platformami P1 (system e-zdrowie) i ZUS.

Biorąc pod uwagę aspiracje zakładów lecznictwa uzdrowiskowego do pozyskania większej liczby klientów i dalszego rozwoju, konieczne będzie wprowadzenie nowych strategii, poszerzenie oferty, dotarcie do nowych grup docelowych, jak również intensyfikacja działań promocyjnych.

Wskaźnik monitorowania 3 - Wprowadzenie nowych badań oraz wdrożenie innowacyjnych metod ograniczających zużycie wód leczniczych

Wprowadzenie nowych badań oraz wdrożenie innowacyjnych metod ograniczających zużycie wód leczniczych jest koniecznością, zwłaszcza dla długoterminowego i zrównoważonego rozwoju uzdrowiska. W badanym okresie tj. w latach 2020-2023 dwa podmioty uzdrowiskowe wdrożyły 7 nowych badań oraz innowacyjnych metod ograniczających zużycie wód leczniczych

W 21 Wojskowym Szpitalu Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjnym SP ZOZ zainstalowano w 2020 r. system monitorowania kąpiei wodą siarczkową i siarkowodorową, wpływający na ograniczanie zużycia wód leczniczych.

Hotel Bristol ART & Medical SPA w latach 2020-2021 prowadził badania nad Siarczkową Dietą Redukcyjną - wykorzystanie krenoterapii wodą siarczkową w redukcji masy ciała (program opatentowany). Z kolei w latach 2022-2023 prowadzono badania nad femiterapią - krenoterapią wodą siarczkową przy leczeniu objawów menopauzy (program opatentowany).

Sanatorium „Włókniarz” wprowadziło w 2023 r. zabieg balneologiczny wykorzystujący siarczkowe - tzw. „kąpiel królowej” oraz naturalną terapię profilaktyczno-leczniczą - metodę Kneippa.

Powyższe działania są odpowiedzią na wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa i zaostrzające się przepisy dotyczące ochrony środowiska. Uzdrowiska jako podmioty wykorzystujące naturalne zasoby, są poddawane coraz większej presji aby działać w sposób zrównoważony. Z kolei inwestycje w innowacje i transfer wiedzy pozwala na zyskanie przewagi konkurencyjnej tych podmiotów uzdrowiskowych, co przyciąga nie tylko

inwestorów ale i kuracjuszy. Działania łączące troskę o środowisko z ekonomiczną efektywnością i wysoką jakością oferowanych usług są kluczowe dla przyszłości i stabilności uzdrowiska Busko-Zdrój.

Wskaźnik monitorowania 4 i 5 - Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie strefy A oraz Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej na terenie strefy A

Wartości wskaźników określono w oparciu o dane pozyskane z Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz z Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w Busku-Zdroju. Łączna długość wybudowanej/ zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie strefy A w monitorowanym okresie tj. 2020-2023 r. to 3 767,00 m.

W ramach prowadzonych prac wykonano w 2020 r. 636 mb:

- remont wodociągu na ul. 1-go Maja.

W 2021 r wykonano 2329 mb:

- remont wodociągu na ul. Rokosza/ ul. Starkiewicza,
- remont wodociągu na obszarze „Startego” Parku.

W 2022 r wykonano 416 mb:

- remont wodociągu w ul. 1 Maja,
- remont wodociągu w ul. Rokosza.

W 2023 r wykonano 386 mb:

- budowę wodociągu w ul. Solankowej,
- remont wodociągu w ul. Rokosza,
- remont wodociągu w ul. 1 Maja.

Z kolei długość wybudowanej/ zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej na terenie strefy A to 505 mb:

- budowa sieci kanalizacji deszczowej z rur PVC U lite średnicy 315mm na odcinku od studni D.II.7 do studni D.II.17 w ul. 1-go Maja w Busku-Zdroju,
- budowa sieci kanalizacji deszczowej z rur PVC U lite średnicy 315mm w ramach rozbudowy ul. Rokosza w Busku-Zdroju.

Analiza wartości wskaźników w okresie monitorowania wskazuje na stały postęp w tym zakresie. Systematycznie modernizowana jest sieć dróg gminnych wiejskich i miejskich wraz z porządkowaniem układu sieci wodno-kanalizacyjnej oraz kanalizacji deszczowej. Wartości wskaźników co roku ulegają zmianie.

Wskaźnik monitorowania 6 - Ilość przedsięwzięć z zakresu przebudowy/remontu lokalnych kotłowni oraz systemów grzewczych na terenie gminy

Zanieczyszczenia powietrza wpływają negatywnie na środowisko przyrodnicze oraz zdrowie mieszkańców, ale również na stan uzdrowiska Busko-Zdrój. Domowe piece grzewcze starszych generacji, opalane paliwami stałymi niskiej jakości, są nadal głównym źródłem niskiej emisji, odpowiedzialnej za smog i zanieczyszczenia powietrza szkodliwymi pyłami (PM_{2,5}, PM₁₀), tlenkami siarki (SO_x) i azotu (NO_x) w Gminie Busko-Zdrój. Stąd też od lat wdrażane są działania mające na celu ograniczanie, a w dalszej perspektywie wyeliminowanie z powszechnego użytku kotłów węglowych, a w konsekwencji zmniejszenie niskiej emisji. W badanym okresie zrealizowano 14 przedsięwzięć dotyczących przebudowy/remontu lokalnych kotłowni oraz systemów grzewczych na terenie gminy.

W ramach monitorowanego wskaźnika Gmina Busko-Zdrój wykonała w 2020 r. następujące prace:

- modernizacja kotłowni zlokalizowanej przy ul. Różana 2 w Busku-Zdroju,
- instalacja 3 szt. nowych kotłów gazowych w wielorodzinnym budynku komunalnym na dz. 17/9 w Broninie nr 50,
- przyłączenie do magistrali ciepłowniczej 2-ch lokali przy ul. 6A oraz 7 na ul. Bocznej w Busku-Zdroju,
- przyłączenie do magistrali ciepłowniczej 2-ch lokali przy ul. L. Marcińca 4 oraz Kościuszki 14 w Busku-Zdroju.

W 2021 r. zostały wykonane:

- likwidacja istniejącego kotła c.o. i montaż nowego kotła gazowego w budynku komunalnym przy ul. Bohaterów Warszawy 114 w Busku-Zdroju
- likwidacja istniejącego kotła c.o. i montaż kotła gazowego w budynku socjalno-szatniowym na Stadionie Miejskim przy ul. Kusocińskiego w Busku-Zdroju.

W 2022 r. wykonano:

- przebudowę budynku przy ul. Srogiego w Busku-Zdroju na potrzeby przedszkola – z wymianą instalacji i kotła c.o.,
- budowę kotłowni gazowej w budynku świetlicy wiejskiej oraz OSP w Żernikach Górnych,
- podłączenie do magistrali ciepłowniczej budynku przy al. Mickiewicza 14 oraz ul. Batorego 23,
- remont kotłowni gazowej w budynku nr 2 przy ul. Staszica w Busku-Zdroju,
- kotłownię gazową w budynku mieszkalnym w Owczarach przy ul. Długiej 101,
- przebudowę kotłowni zasilanej paliwem stałym na gaz ziemny w budynku komunalnym w Owczarach,
- podłączenie do magistrali ciepłowniczej budynku przy os. Sikorskiego,
- montaż kotła gazowego kondensacyjnego dla potrzeb ciepłej wody użytkowej w budynku nr 5 przy ul. Rehabilitacyjnej w Busku-Zdroju.

Inwestycje w nowoczesne systemy grzewcze przynoszą wielowymiarowe korzyści, wpływając pozytywnie na środowisko, zdrowie mieszkańców, lokalną gospodarkę oraz jakość życia, stąd też powinny być kontynuowane. Dostosowują Gminę do obowiązujących i przyszłych - jeszcze bardziej rygorystycznych regulacji prawnych, realizując tym samym założenia Strategii. Przedsięwzięcia polegające na przejściu na bardziej ekologiczne źródła ciepła, poprawiają jakość powietrza w Gminie, prowadzą w perspektywie czasowej do zmniejszenia niskiej emisji, przekładają się bezpośrednio na poprawę zdrowia mieszkańców, szczególnie dzieci i osób starszych, a także osób chorujących na choroby układu oddechowego i krążenia. Wpływają również na świadomość mieszkańców i obrazują potrzebę oraz motywują do przeniesienia ich na własne gospodarstwa domowe.

Wskaźnik monitorowania 7 - Ilość obiektów użyteczności publicznej poddanych zabiegom termomodernizacyjnym celem zmniejszenia emisji zanieczyszczeń.

Rosnące koszty energii oraz wymogi unijne sprawiają, że termomodernizacja budynków publicznych stała się pilną potrzebą. Termomodernizacja może znacznie zmniejszyć zapotrzebowanie budynków na energię i ograniczyć emisję gazów cieplarnianych związanych z ich ogrzewaniem i chłodzeniem. Minimalizacja kosztów z tym związanych przyczynia się do zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych budynków. W badanym okresie

wykonano szereg przedsięwzięć z zakresu termomodernizacji, mających na celu zwiększanie efektywności energetycznej, ograniczenie strat ciepła i emisji szkodliwych substancji do atmosfery.

W okresie monitorowania zrealizowano następujące zadania:

- w 2020 r. Gmina Busko-Zdrój kontynuowała projekt pn. „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej” ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020, w ramach Działania 3.3 „Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym”. Celem projektu było Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej/mieszkań socjalnych oraz ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wykonanie prac termomodernizacyjnych. Projekt dotyczył głębokiej modernizacji energetycznej 10 gminnych obiektów użyteczności publicznej, pełniących ważne funkcje społeczne w obszarach: kultury, edukacji, bezpieczeństwa publicznego (świetlice wiejskie, strażnice OSP oraz mieszkania komunalne i socjalne dla najuboższych). W roku 2019 wykonano termomodernizację 5 obiektów, natomiast w 2020 r. zrealizowano pozostałe obiekty:

- budynek z mieszkaniami po byłej Szkole Podstawowej w miejscowości Bilczów,
- budynek strażnicy OSP w Zbludowicach,
- budynek z mieszkaniami komunalnymi w miejscowości Młyny (budynek po byłej Szkole Podstawowej),
- budynek gminny położony w Busku Zdroju przy ul. Różanej,
- budynek świetlicy Las Winiarski (Kameduły),
- budynek Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) w Busku-Zdroju,
- budynek OSP w Szczaworyżu,
- budynek świetlicy w Broninie,
- dwa budynki z mieszkaniami komunalnymi w miejscowości Bronina.

Całkowita wartość projektu to 2 778 623,45 zł, całkowita wartość wydatków kwalifikowalnych - 2 331 576,51 zł, wartość współfinansowania Unii Europejskiej - 1 835 856,29 zł, wartość dofinansowania ze środków Budżetu Państwa 53 787,40 zł.

- Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Busku-Zdroju, również w 2020 r. przeprowadziło termomodernizację czterech budynków mieszkalnych w miejscowościach: Bronina, Bilczów, Owczary oraz w Busku-Zdroju.

- w 2021 r. w ramach projektu pt. „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny Miasta Busko - Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne” współfinansowanego

z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich”, Oś 6 „Rozwój miast” RPO WŚ oraz ze środków z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych przeprowadzona została adaptacja budynków przy ul. Bocznej na cele społeczne: wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia oraz termomodernizacją budynków. Całkowity koszt zadania wyniósł 4 958 372,84 zł, pozyskane dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego 1 774 323,24 zł, wkład własny Gminy Busko-Zdrój to 3 184 049,60 zł.

- w 2022 r. miała miejsce przebudowa budynku na świetlicę w miejscowości Palonki oraz rozbudowa budynku strażnicy w miejscowości Widuchowa.

W 2023 r. wykonano następujące działania:

- przebudowa i termomodernizacja obiektu gminnego na ul. ppłk. Srogięgo w Busku-Zdroju z przeznaczeniem na nowe Publiczne Przedszkole nr 1,
- termomodernizacja budynku Świetlicy Wiejskiej i Strażnicy OSP w Galowie,
- poprawa efektywności energetycznej budynku Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju,
- rozbudowa, przebudowa oraz restauracja budynku Galerii Sztuki „Zielona” z zamontowaniem odnawialnych źródeł energii oraz zagospodarowaniem przyległego terenu,
- termomodernizacja budynku mieszkalnego wraz z wymianą pokrycia dachowego w Kołaczkowicach 12,
- wymiana trzech okien balkonowych wraz z odświeżeniem elewacji frontowej w świetlicy w Błońcu.

Termomodernizacje budynków gminnych to również inwestycje przynoszące korzyści na wielu płaszczyznach od finansowych poprzez środowiskowe po społeczne, czyniąc Gminę bardziej zrównoważoną. Inwestycje tego typu, podobnie jak w przypadku poprzedniego wskaźnika dotyczącego wymiany źródeł ciepła, wpływają nie tylko na środowisko i podnoszą komfort życia mieszkańców i kuracjuszy przebywających w uzdrowisku, ale również wzmacniają pozytywny wizerunek Gminy, która aktywnie dba o środowisko. Busko-Zdrój jako uzdrowisko ma szczególny interes w utrzymywaniu wysokiej jakości powietrza, stąd też działania powinny być kontynuowane.

Wskaźnik monitorowania 8 - Ilość zrealizowanych przedsięwzięć uwzględniających działania niskoemisyjne (w tym niskoemisyjny transport).

Zmiany klimatu, racjonalne gospodarowanie środowiskiem przyrodniczym oraz jego efektywne wykorzystanie są problemami globalnymi, rozpatrywanymi na poziomie zarówno lokalnym, krajowym, jak i międzynarodowym. Przedsięwzięcia ograniczające emisję szkodliwych substancji oraz pobudzające wzrost efektywności energetycznej ujmowane są w specjalnych, dedykowanych im dokumentach, określających niezbędne działania na wszystkich szczeblach koordynacji. Właściwa polityka niskoemisyjna, realizowana na poziomie lokalnym, powinna zaktywizować mieszkańców do podejmowania działań służących osiągnięciu korzyści w postaci poprawy stanu środowiska.

W 2020 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- wymianę systemów grzewczych w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni na terenie Gminy Busko-Zdrój. W wyniku udzielonego wsparcia zamontowane zostały 53 nowe systemy grzewcze w miejsce starych, niespełniających norm kotłów oraz dofinansowano wykonanie 15 przyłączy gazowych,
- opracowano „Strategię Rozwoju Elektromobilności dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2019-2039”, która została przyjęta Uchwałą NR XXV/304/2020 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 15 września 2020 r. Głównym celem Strategii jest wsparcie rozwoju szeroko pojętej polityki elektromobilności oraz zrównoważonego rozwoju transportu i mobilności w Gminie Busko-Zdrój. Zostanie to osiągnięte przez nakreślenie metodyki działania w związku z realizacją zapisów Ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych. Gmina zakłada wykonanie działań prowadzących do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu na terenie Gminy i gmin sąsiednich, zmniejszenia poziomu hałasu, rozwoju komunikacji zbiorowej wykorzystującej pojazdy elektryczne, zwiększenia wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, a także poprawy jakości życia i zdrowia mieszkańców.

W 2021 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- wymianę systemów grzewczych w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni na terenie Gminy Busko-Zdrój. W wyniku udzielonego wsparcia zamontowanych zostało 57 nowych systemów grzewczych w miejsce starych, niespełniających norm kotłów.

W 2022 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- wymianę systemów grzewczych w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni na terenie Gminy Busko-Zdrój. W wyniku udzielonego wsparcia zamontowanych zostało 38 nowych systemów grzewczych w miejsce starych, niespełniających norm kotłów,

W 2023 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- wymianę systemów grzewczych w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni na terenie Gminy Busko-Zdrój. W wyniku udzielonego wsparcia zamontowane zostały 34 nowe systemy grzewcze w miejsce starych, niespełniających norm kotłów,
- obsadzenie różami centrum miasta. W celu ograniczenia terenów obsadzanych roślinami jednorocznymi, posadzono w ścisłym centrum miasta ok. 100 szt. krzewów róż gatunku marathon, które są odporne na warunki miejskie, takie jak zasolenie, susze, czy zanieczyszczenie powietrza.

Ponadto na terenie miasta Busko-Zdrój działa niskoemisyjny transport „Słoneczny Ekspres”. Busy o napędzie elektrycznym stanowią dużą atrakcję zwłaszcza dla kuracjuszy i turystów, którzy korzystają z busów, przebywając w uzdrowisku. Korzystają z nich również mieszkańcy. Pojazdy „Słonecznego Ekspresu” poruszają się al. A. Mickiewicza, pomiędzy Rynkiem i Parkiem Zdrojowym oraz obiektami sanatoryjnymi. W trakcie jazdy pasażerowie mają możliwość wysłuchania ciekawych informacji o historii regionu i uzdrowiska, mogą poznać ciekawe zakątki Buska-Zdroju oraz niepowtarzalne uroki Ponidzia. Planowane jest wprowadzenie na ulice miasta transportu niskoemisyjnego pełniącego funkcję komunikacji miejskiej.

Realizacja działań niskoemisyjnych w Gminie uzdrowiskowej to inwestycja w jej przyszłość, zdrowie mieszkańców i utrzymanie statusu uzdrowiska. Ważną rolę odgrywa tu również transport niskoemisyjny, który stanowi integralny element zrównoważonego rozwoju i utrzymania wysokiej jakości środowiska, będących fundamentem leczenia uzdrowiskowego. Stąd też realizacja działań dotyczących utworzenia niskoemisyjnej komunikacji miejskiej, które w najbliższych latach będą kluczową inwestycją.

Wskaźnik monitorowania 9 - Ilość podjętych działań wspierających rozbudowę sieci dróg /obwodnic

W ramach działań wspierających rozbudowę sieci dróg i obwodnic na terenie Gminy Busko-Zdrój, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad przeprowadziła w latach 2020 i 2023 jedno przedsięwzięcie na terenie Gminy w zakresie budowy dedykowanego oświetlenia przejść dla pieszych przy drodze krajowej Nr 73.

Działania związane z rozbudową sieci dróg a zwłaszcza obwodnic mają kluczowe znaczenie dla ochrony środowiska, poprawy bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców, szczególnie z perspektywy miasta uzdrowskiego, poprzez wyprowadzenie uciążliwego ruchu tranzytowego i ciężkiego poza centrum miasta. W Gminie Busko-Zdrój rozwój infrastruktury drogowej w tym dróg krajowych i wojewódzkich ma kluczowe znaczenie dla utrzymania i wzmocnienia statusu uzdrowskiego, zapewnienia komfortu kuracjom i mieszkańcom a także wspierania lokalnej gospodarki. Inwestycje te są oczekiwane przez mieszkańców i powinny być kontynuowane.

Wskaźnik monitorowania 10 - Ilość zrealizowanych przedsięwzięć wykorzystujących energię słoneczną do produkcji energii elektrycznej

Energia słoneczna jest ekologicznym, łatwo dostępnym i coraz bardziej konkurencyjnym sposobem odnawialnym źródłem energii elektrycznej. W analizowanym okresie Gmina Busko-Zdrój w 2020 r. w ramach realizacji II etapu projektu pod nazwą „Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii poprzez montaż instalacji fotowoltaicznych w gospodarstwach domowych na terenie Gminy Busko-Zdrój”, współfinansowanego z Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 3.1 „Wytwarzanie i dystrybucja energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 zrealizowała montaż 36 mikroinstalacji prosumenckich do wytwarzania energii elektrycznej na rzecz gospodarstw domowych. Instalacje fotowoltaiczne o mocy od 2,4 do 4,5 kWp montowano na dachach istniejących budynków mieszkalnych, budynków gospodarczych lub na gruncie obok budynku mieszkalnego. Instalacje zostały włączone do sieci elektrycznej.

Ze względu na duże zainteresowanie udziałem w I etapie projektu, Gmina Busko-Zdrój za zgodą Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego (Instytucja Zarządzająca RPOWŚ 2014-2020) przeznaczyła powstałe podczas realizacji projektu

oszczędności na realizację II etapu. W I kwartale 2020 r. ogłoszono przetarg na budowę dodatkowych 36 mikroinstalacji prosumenckich do wytwarzania energii elektrycznej dla budynków mieszkalnych, które zainstalowano do końca 2020 r. Docelowo w ramach całego projektu wykonane zostało 276 instalacji w budynkach mieszkalnych na obszarze Gminy Busko-Zdrój.

W 2021 r. wykonano instalację fotowoltaiczną o mocy 7,8 kWp dla budynków na ul. Bocznej w Busku-Zdroju.

W 2023 r. przeprowadzono następujące działania:

- montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 10,5 kWp na budynku Willi Polonia (Galeria Zielona) w Busku-Zdroju,
- montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 17 kWp na budynku Publicznego Przedszkola nr 1 w Busku-Zdroju,
- montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 23,8 kWp na budynku UMiG w Busku-Zdroju,
- montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 14,1 kWp na budynku Samorządowego Żłobka „Malucholandia” w Busku-Zdroju.

Energia słoneczna to czyste, odnawialne i dostępne źródło energii. Inwestycje w fotowoltaikę zarówno na poziomie Gminy jak i indywidualnych gospodarstw domowych przynoszą korzyści nie tylko finansowe, ale sprzyjające rozwojowi lokalnemu i ochronie środowiska. Samorząd, wdrażając i aktywnie promując rozwiązania z zakresu odnawialnych źródeł energii, jest postrzegany na arenie lokalnej i regionalnej jako nowoczesny, proekologiczny i dbający o przyszłość swoich mieszkańców, co może przyciągać nowych mieszkańców i inwestorów. Stad też należy w dalszym ciągu podejmować tego rodzaju działania.

Wskaźnik monitorowania 11 - Długość zmodernizowanych/przebudowanych/wybudowanych dróg lokalnych

W monitorowanym okresie zmodernizowanych/przebudowanych/wybudowanych prawie 16 km sieci dróg lokalnych.

W 2020 r. zrealizowano następujące inwestycje drogowe:

- budowa ul. Dygasińskiego w Busku-Zdroju - II linia zabudowy (obecnie ul. Miłosza),

- wykonanie ciągu pieszo-jezdnego, łączącego ul. Armii Krajowej z al. Mickiewicza w Busku-Zdroju,
- przebudowa drogi powiatowej Nr 1003T,
- przebudowa drogi powiatowej Nr 1033T,
- remont drogi powiatowej Nr 1047T.

Łącznie w ramach badanego wskaźnika w 2020 r. zrealizowano 6 592 mb dróg.

W 2021 r. zrealizowano następujące inwestycje:

- przebudowa ulicy Bohaterów Warszawy w Busku-Zdroju (rondo na skrzyżowaniu z ul. Broniewskiego),
- budowa łącznika ulic Sanatoryjnej i 1-go Maja w Busku-Zdroju,
- remont drogi powiatowej Nr 1028T,
- remont drogi powiatowej Nr 1109T.

W 2021 r. w ramach „powodziówek” Gmina otrzymała dofinansowanie w wysokości: 1 754 409,00 zł, przy łącznym koszcie zadań 2 201 624,36 zł. W ramach tych środków zrealizowano następujące inwestycje:

- remont drogi Widuchowa - Zbrodzone Nr 314026 T od km 0+000 do km 0+800 oraz od km 0+900 do km 1+850, nawalny deszcz 2021,
- remont drogi Balice - Góry - Palonki Nr 314037T od km 0+000 do km 0+390, nawalny deszcz 2021,
- remont drogi Cekury - Kopanina - Jata Nr 314046T od km 0+870 do km 2+400, nawalny deszcz 2021.

Łącznie w ramach badanego wskaźnika w 2021 r. zrealizowano 5 725 mb dróg.

W 2022 r. zrealizowano następujące inwestycje:

- rozbudowa ul. Partyzantów nr 314150T oraz przebudowa i rozbudowa ul. Grotta nr 314148T w Busku-Zdroju,
- przebudowa ul. Rokosza w Busku-Zdroju,
- przebudowa drogi powiatowej Nr 1046T,
- przebudowa drogi powiatowej Nr 1034T,
- remont drogi osiedlowej na os. Gen. Andersa w Busku-Zdroju,

Łącznie w ramach badanego wskaźnika w 2022 r. zrealizowano 2 740 mb dróg.

W 2023 r. zrealizowano następujące inwestycje drogowe:

- budowa ulicy Wschodniej - etap III wraz z przebudową ul. Partyzantów Nr 314150T w Busku-Zdroju,
- przebudowa ul. Ciepłowniczej w Busku-Zdroju,
- remont drogi nr działki ewidencyjnej 573 w Mikułowicach,
- remont drogi nr działki ewidencyjnej 505/1 w Zbrodnicach.

W 2023 r. Gmina otrzymała z budżetu państwa w ramach promesy na usuwanie skutków klęsk żywiołowych dofinansowanie w wysokości: 5 743 903,20 zł. W ramach tych środków wykonano remont drogi gminnej w Zbludowicach Nr 314157T oraz w Radzanowie na działce Nr ewid. 455 od km 0+560 do km 2+890.

Łącznie w ramach badanego wskaźnika w 2023 r. zrealizowano 3,26 km dróg.

Analiza wartości ww. wskaźnika w okresie monitorowania wskazuje na postęp w zakresie tworzenia i modernizowania infrastruktury drogowej na terenie Gminy Busko-Zdrój. Systematycznie modernizowana jest sieć dróg gminnych wiejskich i miejskich wraz z porządkowaniem układu sieci wodno-kanalizacyjnej oraz kanalizacji deszczowej. Prowadzone inwestycje poprawiają komfort i bezpieczeństwo jazdy, usprawniają system komunikacyjny, stanowią wsparcie dla rozwoju lokalnej gospodarki, ułatwiają dostęp do usług publicznych, wpływają pozytywnie na atrakcyjność turystyczną Gminy, poprawiają mobilność mieszkańców. Są to działania potrzebne i wyczekiwane przez mieszkańców, stąd też należy je podejmować w dalszym ciągu w przyszłości.

Wskaźnik monitorowania 12 - Ilość zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego na bardziej sprzyjające środowisku

Gmina Busko-Zdrój w monitorowanym okresie realizowała wyłącznie działania z zakresu rozbudowy sieci oświetleniowej, montując energooszczędne oprawy typu LED.

Wskaźnik monitorowania 13 - Ilość przeprowadzonych kampanii informacyjno - edukacyjnych dot. podnoszenia świadomości ekologicznej, promowania zdrowego trybu życia wśród mieszkańców

Kampanie informacyjno-edukacyjne odgrywają kluczową rolę w podnoszeniu zarówno świadomości ekologicznej, jak również w promowaniu zdrowego trybu życia wśród mieszkańców. Mają duże znaczenie dla Gminy jak i społeczności, a także środowiska naturalnego. Najbardziej efektywną metodą zwiększania świadomości zdrowotnej

społeczeństwa jest promocja zdrowia - proces, który ma na celu umożliwienie ludziom zwiększenia kontroli nad swoim zdrowiem i poprawę ich stanu zdrowia. Zadaniem promocji zdrowia jest kształtowanie sposobów i warunków życia najbardziej optymalnych dla zachowania zdrowia, a także pełnienie funkcji mediacyjnej między ludźmi a ich środowiskiem, odnoszącej się zarówno do indywidualnych wyborów, jak i działalności społecznej.

W monitorowanym okresie tj. w latach 2020-2023 przeprowadzono na rzecz mieszkańców 142 przedsięwzięć informacyjno - edukacyjnych dotyczących podnoszenia świadomości ekologicznej i promowania zdrowego trybu życia.

W 2020 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- przygotowano i przeprowadzono konkurs dla gminnych placówek oświatowych pod hasłem „Ekologicznie działamy – zdrowe miasto posiadamy”. W kategoriach dla klas I-III - „Coś z niczego – czyli ekologiczna zabawka”, konkurs polegający na wykonaniu zabawki z odpadów pochodzących z recyklingu. Dla klas IV-VI - „Wpływ niskiej emisji na zdrowie człowieka”, konkurs plastyczny. Dla klas VII-VIII - „Elektromobilność jako nowoczesne rozwiązania dbania o środowisko naturalne”, konkurs polegający na przygotowaniu prezentacji multimedialnej. Głównym celem konkursu było rozbudzenie wśród uczniów zainteresowań związanych z ograniczeniem niskiej emisji, właściwego gospodarowania odpadami oraz elektromobilnością. Jak również wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie człowieka.
- w wyniku przeprowadzonego ogólnopolskiego konkursu pn. „Świat bez odpadów – recykłomat w Twojej gminie”, Gmina Busko-Zdrój wygrała 2 recykłomaty. Celem akcji było jeszcze większe zachęcenie mieszkańców do segregowania odpadów oraz uświadamianiem im, że każda butelka może zyskać nowe życie, jeśli trafi do odpowiedniego pojemnika.
- akcja edukacyjna promująca segregację odpadów pod nazwą „ODPADY SEGREGUJESZ CHOINKĘ OTRZYMUJESZ”. Celem akcji było zwiększenie świadomości proekologicznej wśród mieszkańców Miasta i Gminy Busko-Zdrój, ze szczególnym zwróceniem uwagi na konieczność segregacji odpadów oraz wynikających z tego korzyści. W ramach akcji prowadzono promocję Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów (PSZOK) w zakresie rozpropagowania wśród mieszkańców świadomości o możliwości bezpłatnego oddawania odpadów do PSZOK.

- w ramach umowy współpracy z Firmą Bee Music Batogowska Monika z siedzibą w Warszawie, zorganizowane i przeprowadzone zostały warsztaty mody recyklingowej pn. „Moda na recykling” o charakterze spotkania edukacyjno-ekologicznego.
- zajęcia edukacyjne pn. „Warsztaty lasu”, których celem było poznanie poszczególnych warstw lasu, znaczenie przyrody w życiu człowieka i zwierząt. Zajęcia zostały przeprowadzone w Zespole Placówek Oświatowych w Kołaczkowicach.
- lekcja edukacyjna o smogu pn. „Smog Stefek – nieprzyjaciel powietrza”. Zadanie polegało na wskazaniu przez dzieci jakie działania szkodzą powietrzu, jego zanieczyszczeniu, a jakie zachowania są pozytywne. Zajęcia zostały przeprowadzone w Zespole Placówek Oświatowych w Kołaczkowicach.
- projekcja filmu edukacyjnego pn. „Nasze powietrze”, dot. zanieczyszczenia powietrza przez człowieka. Zajęcia zostały przeprowadzone w Zespole Placówek Oświatowych w Kołaczkowicach.

Buskie Samorządowe Centrum Kultury w 2020 r. zrealizowało 14 przedsięwzięć z zakresu promowania zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Gminy, między innymi:

- rajd rowerowy „Rowerem przez Busko-Zdrój”, zorganizowany przez Buskie Samorządowe Centrum Kultury z okazji Międzynarodowego Dnia bez samochodu,
- Festiwal Dobrego Smaku,
- internetowe konkursy promujące lokalne produkty.

Z kolei Powiat Buski w 2020 r. z zakresu promowania zdrowego trybu życia zrealizował 17 przedsięwzięć.

W 2021 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- uroczysty finał warsztaty mody recyklingowej pn. „Moda na recykling”. W 2020 r. w ramach współpracy z Firmą Bee Music Batogowska Monika z siedzibą w Warszawie zrealizowano warsztaty mody recyklingowej pn. „Moda na recykling” jako spotkanie edukacyjno-ekologicznego. Z uwagi na panujący wówczas stan epidemii wywołany koronawirusem SARS-CoV-2 w 2021 r. odbył się uroczysty finał wydarzenia, w którym udział wzięły dzieci i młodzież, biorące w 2020 r. udział w warsztatach. W pokazie mody Anny Kubisz wystąpiły gwiazdy i znani dziennikarze. Wszystko w celu edukacji i informowania o elektroodpadach oraz ich wpływie na środowisko.

- przygotowano i przeprowadzono konkurs dla gminnych placówek oświatowych pod hasłem „Dbamy o klimat” – III edycja. W kategoriach dla klas I-III - „Czym jest dla mnie elektromobilność?” konkurs plastyczny. Dla klas IV-VI - „Ekobajka”, konkurs literacko-ekologiczny dot. poprawnej segregacji odpadów komunalnych i postępowania z odpadami. Dla klas VII-VIII – „Ekonakręcenie”, krótki film dotyczący niskiej emisji. Głównym celem konkursu było rozbudzenie wśród uczniów zainteresowań związanych z ograniczeniem niskiej emisji, właściwego gospodarowania odpadami, elektromobilnością, jak również wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie człowieka. Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie ochrony środowiska i innowacyjnych rozwiązań dotyczących przemieszczania się (mobilności), rozwijania odpowiedzialności za stan środowiska, rozwijania wrażliwości ekologicznej i artystycznej. Ponadto rozwijania myślenia perspektywnego i kształtowania odpowiedzialności za stan środowiska i zasobów energetycznych w perspektywie kilkudziesięciu lat.
- akcja edukacyjna promująca dbanie o czyste powietrze pod nazwą „ODPADY SEGREGUJESZ CHOINKĘ OTRZYMUJESZ”. Celem akcji było zwiększenie świadomości proekologicznej wśród mieszkańców Miasta i Gminy Busko-Zdrój, ze szczególnym zwróceniem uwagi na konieczność segregacji odpadów., w ramach Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Rozwoju (akcja ogółouropejska mająca na celu pobudzenie i uczynienie widocznymi działań, projektów i wydarzeń promujących zrównoważony rozwój oraz wdrażanie Agendy 2030 wraz z jej Celami Zrównoważonego Rozwoju) Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Busku-Zdroju włączyła się w obchody Buskiego Tygodnia Zrównoważonego Rozwoju. W dniu 21 września 2021 r. odbyły się warsztaty dla dzieci i młodzieży w wieku 10 – 14 lat pod nazwą „Nasze codzienne odpady. Przyjazny – nieprzyjazny świat wokół mnie”.

Buskie Samorządowe Centrum Kultury w 2021 r. zrealizowało 17 przedsięwzięć z zakresu promowania zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Gminy, między innymi:

- rajdy piesze,
- Polskie Kulinaria,
- prelekcje dotyczące zdrowotnych walorów miodu oraz zdrowotnych właściwościach czosnku.

Z kolei Powiat Buski w 2021 r. z zakresu promowania zdrowego trybu życia zrealizował 23 przedsięwzięcia.

W 2022 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- przygotowano i przeprowadzono konkurs dla gminnych placówek oświatowych „Dbamy o klimat” IV edycja. Wśród 19 laureatów znaleźli się uczniowie takich szkół jak: PSP Nr 2 w Busku-Zdroju, PSP Nr 3 w Busku-Zdroju, PSP w Siesławicach oraz Zespołu Placówek Oświatowych w Dobrowodzie. Celem konkursu organizowanego przez Gminę Busko-Zdrój było rozbudzanie wśród uczniów proekologicznych postaw, zainteresowania tematyką ograniczenia emisji zanieczyszczeń, wiedzy o odnawialnych źródłach energii, nowoczesnych rozwiązań w zakresie elektromobilności oraz promowanie wśród dzieci idei powtórnego wykorzystywania odpadów, dostrzeganie zależności pomiędzy człowiekiem, a otaczającym go środowiskiem. Konkurs miał na celu rozwijanie myślenia perspektywicznego i kształtowanie odpowiedzialności za stan środowiska i zasobów energetycznych w perspektywie kilkudziesięciu lat.
- „Łąka kwietna w naszym mieście” – W przedsięwzięciu wzięły udział dzieci z Publicznego Przedszkola Nr 2 i Nr 3 w Busku-Zdroju. Wspólne sianie łąki na terenie przy skate parku obejmowało wysiew nasion, poprzedzony pogadanką na temat wpływu roślin na jakość powietrza.
- akcja sprzątania świata, której motywem przewodnim było hasło „Inwestujmy w naszą planetę”, polegająca na uporządkowaniu terenów publicznych we wszystkich miejscowościach Gminy (place zabaw, przystanki, rowy przydrożne, itp.). W akcji udział wzięli mieszkańcy sołectw, placówki oświatowe. Organizowane przedsięwzięcie przyczyniło się do szerzenia postaw proekologicznych w lokalnym społeczeństwie.
- Buskie Samorządowe Centrum Kultury przez cały rok prowadziło Kampanię Promocji Produktu Lokalnego w Kompleksie #TężniaBusko.

Z kolei Powiat Buski w 2022 r. z zakresu promowania zdrowego trybu życia zrealizował 25 przedsięwzięć.

W 2023 roku zrealizowano:

- akcję sprzątania świata, z motywem przewodnim „Zainwestuj w naszą planetę”, której celem było promowanie ochrony środowiska, rozszerzanie świadomości ekologicznej i życia w zgodzie z naturą,
- sadzenie drzew liściastych – z inicjatywy Grupy PSB w ramach 25-lecia firmy, zorganizowana została akcja społeczna w ramach której posadzono na terenie miasta Busko-Zdrój 250 szt. sadzonek drzew liściastych gatunków rodzimych.

Buskie Samorządowe Centrum Kultury:

- przez cały rok prowadziło Kampanię Promocji Produktu Lokalnego w Kompleksie #TęźniaBusko,
- Lato na trawie (czerwiec-sierpień).

Z kolei Powiat Buski w 2023 r. z zakresu promowania zdrowego trybu życia zrealizował 27 przedsięwzięć.

Dobre kampanie nie tylko informują, ale także inspirują do zmiany nawyków, takich jak segregacja odpadów, oszczędzanie energii i wody, czy też wybieranie produktów przyjaznych dla środowiska. Budują poczucie wspólnej odpowiedzialności za stan środowiska. Z kolei promocja zdrowych zachowań przyczynia się do profilaktyki wielu chorób cywilizacyjnych i motywują do zmian. Te pozytywne aspekty kampanii powodują, że kampanie informacyjno-edukacyjne stanowią narzędzie w kształtowaniu świadomych postaw i zachowań.

Osiągnięte wartości ww. wskaźników w omawianym okresie monitorowania wskazują, że cel 1 jest realizowany.

Na podstawie zrealizowanych wartości wskaźników, można stwierdzić, że cel: *Busko-Zdrój jako gmina uzdrowiskowa marką rozpoznawalną na mapie Europy* jest sukcesywnie realizowany. Uzdrowisko Busko-Zdrój ma duży potencjał do tego, aby stać się rozpoznawalną marką na arenie europejskiej. Posiada wiele unikalnych atutów, wyróżniających je na tle innych uzdrowisk: unikalne wody siarczkowe, długą tradycję uzdrowiskową, nowoczesną infrastrukturę, bogatą ofertę, położenie i dostępność komunikacyjną.

W monitorowanym okresie 2020-2023 Gmina Busko-Zdrój, podejmowała liczne działania w celu ograniczenia niskiej emisji. Działania przyjmowały różne formy: konkursy, kampanie informacyjne, jak również realizację inwestycji, montaż mikroinstalacji prosumenckich na rzecz gospodarstw domowych, program dotacji celowej na wymianę systemów grzewczych w celu ograniczenia niskiej emisji poprzez modernizację indywidualnych kotłowni. Ponadto na terenie Gminy dokonano likwidacji starych, nieekologicznych pieców w budynkach użyteczności publicznej. Budynki użyteczności publicznej poddano również termomodernizacji. Wszystkie te działania miały na celu podniesienie prestiżu i atrakcyjności Gminy, wpływają na pozytywne postrzeganie uzdrowiska Buska-Zdrój i zwiększają jego rozpoznawalność oraz budują markę. Dalszym

działaniem będzie konsekwentne i ukierunkowane propagowanie jego unikalnych walorów zdrowotnych i turystycznych, budowanie sieci kontaktów i współpracy w zakresie wymiany doświadczeń, realizacji wspólnych projektów i promocji na szerszą skalę.

Cel szczegółowy nr 2: Rozwój turystyki opartej na zasobach środowiska naturalnego

Monitorowanie postępu realizacji celu szczegółowego prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość wybudowanych/rozbudowanych/wyremontowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno-turystycznej oraz wykorzystujących zasoby środowiska naturalnego;
- Ilość obiektów zaadaptowanych na obsługę kuracjuszy i turystów;
- Ilość przedsięwzięć z zakresu rozwoju zieleni w mieście (lub nakłady na rozwój zieleni w mieście Busko-Zdrój).

Dane nt. osiągniętych wielkości poszczególnych wskaźników zostały pozyskane z:

- Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju,
- Uzdrowiska Busko-Zdrój oraz od podmiotów uzdrowiskowych,
- Buskiego Samorządowego Centrum Kultury.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

Lp.	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Łącznie
1	Ilość wybudowanych /rozbudowanych /wyremontowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno – turystycznej oraz wykorzystujących zasoby środowiska naturalnego	szt.	0	0	1	42	38	2	0	1	0	84
2	Ilość obiektów zaadaptowanych na obsługę kuracjuszy i turystów	szt.	4	6	5	0	0	0	0	0	0	15
3	Ilość przedsięwzięć z zakresu rozwoju zieleni w mieście (lub nakłady na rozwój zieleni w mieście Busko-Zdrój)	szt.	0	0	0	4	2	3	0	0	0	9

Wskaźnik monitorowania 1 - Ilość wybudowanych/rozbudowanych/wyremontowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno - turystycznej oraz wykorzystujących zasoby środowiska naturalnego

Turystyka i rekreacja są jednym z ważniejszych i najdynamiczniej rozwijających się sektorów gospodarki. Stanowią istotny instrument polityki regionalnej, aktywizacji społeczności lokalnych oraz budowy trwałych podstaw rozwoju gospodarczego. Od ich funkcjonowania zależy działanie wielu gałęzi gospodarki, ale także budowa świadomości społecznej, identyfikacji regionalnej ludności, budowa postaw społecznych.

W ramach badanego wskaźnika w 2020 r. Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. wykonało modernizację elewacji Sanatorium „Oblęgorek”, jednego z kluczowych obiektów spółki.

Gmina Busko-Zdrój zrealizowała inwestycję pod nazwą „Budowa świetlicy w miejscowości Kołaczkowice”. Zakres zadania obejmował budowę świetlicy w tym m.in.: sali świetlicowej, zaplecza kuchennego dla potrzeb Koła Gospodyń Wiejskich, pomieszczeń towarzyszących: toalety, magazynu, kotłowni na gaz propan-butan itp., koszt zadania to 900 000,00 zł. Realizację inwestycji zakończono w roku 2020 r.

W 2022 r. Gmina Busko-Zdrój zrealizowała inwestycję pod nazwą „Przebudowa budynku na świetlicę w miejscowości Palonki”. Projekt był współfinansowany ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Działanie 7 Podstawowe usługi i odbudowa wsi na obszarach wiejskich. Zakres wykonanych prac obejmował min. rozbudowę, nadbudowę i przebudowę budynku na świetlicę, wykonanie instalacji wewnętrznych, wykonanie zbiornika na nieczystości ciekłe, wykonanie zbiornika na gaz, zagospodarowanie terenu (dojścia, chodniki, miejsca parkingowe), ogrodzenie terenu, elementy małej architektury, wykonanie placu zabaw, zakupiono wyposażenie do świetlicy. Koszt realizacji zadania wyniósł 1 319 457,09 zł, środki z dofinansowania to 500 000,00 zł, natomiast 819 457,09 zł pochodziło z budżetu Gminy.

Wskaźnik monitorowania 2 - Ilość obiektów zaadaptowanych na obsługę kuracjuszy i turystów

W badanym okresie nie zrealizowano nowych przedsięwzięć wpisujących się w ten wskaźnik.

Wskaźnik monitorowania 3 - Ilość przedsięwzięć z zakresu rozwoju zieleni w mieście (lub nakłady na rozwój zieleni w mieście Busko-Zdrój)

W 2020 r. Gmina Busko-Zdrój ukończyła realizację projektu pn. „Park Zdrojowy Busko-Zdrój - zachowanie, promocja i udostępnienie”. Zadanie współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Działanie 4.4. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego”. W ramach zadania wykonano prace związane z wymianą nawierzchni, nowe ciągi pieszo-jezdne, ścieżki rowerowe oraz alejki do ruchu pieszego, które poprawią dojścia do zabytków. Uporządkowano istniejącą zieleni oraz przeprowadzono nasadzenia nowej, wykonano kanalizację deszczową, zamontowano również elementy małej architektury. Koszt całego projektu „Park Zdrojowy Busko-Zdrój - zachowanie, promocja i udostępnienie” wyniósł 20 345 595,81 zł, natomiast 13 446 633,22 zł stanowiło dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego..

Również w 2020 r. w ramach projektu pn. „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny Miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Działanie 6.5 Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich, zakończono realizację zagospodarowania terenów zielonych między os. T. Kościuszki a os. K. Pułaskiego wraz z doposażeniem istniejących terenów rekreacyjnych - Etap I i II.

- Etap I obejmował: wykonanie m.in.: zagospodarowania terenu (budowę parkingu, ścieżki pieszo-rowerowej, placów utwardzonych, toru rowerowego, fontanny posadzkowej), budynku sanitarno-szatniowego, elementów siłowni zewnętrznej, workoutu, elementów małej architektury, oświetlenia, jak również nasadzenia zieleni. Wartość Etapu I to: 3 277 920,89 zł brutto.
- Etap II obejmował wykonanie m.in.: urządzeń wodnych, fontanny pływającej na Stawie Niemieckim, nasadzeń zieleni, montaż elementów siłowni zewnętrznej oraz elementów małej architektury. Wartość Etapu II to: 310 000,00 zł brutto.

Osiągnięte wartości ww. wskaźników wskazują, że cel 2 jest sukcesywnie realizowany.

Na podstawie zrealizowanych wartości wskaźników, można stwierdzić, że cel: *Rozwój turystyki opartej na zasobach środowiska naturalnego* jest realizowany. Rozwój turystyki

opartej na zasobach środowiska naturalnego wymaga kompleksowego podejścia, które przyniesie korzyści zarówno dla branży turystycznej, samego środowiska jak i lokalnej społeczności. Gmina Busko-Zdrój w obliczu rosnących wyzwań klimatycznych stara się rozwijać turystykę korzystając w sposób zrównoważony i odpowiedzialny z lokalnych zasobów środowiskowych minimalizując negatywny wpływ na środowisko naturalne. Należy podkreślić, że unikalne walory przyrodnicze, stanowią podstawę marki turystycznej Gminy Busko-Zdrój, przyciągając turystów.

Cel szczegółowy nr 3: Wykorzystanie potencjału kulturowego regionu

Monitorowanie postępu realizacji działania prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych uwzględniających tradycje uzdrowiska ;
- Ilość wyremontowanych/zmodernizowanych obiektów spełniających funkcje kulturalno - rekreacyjne;
- Ilość odrestaurowanych obiektów o wartościach historycznych i zabytkowych;
- Nowe technologie informacyjno - komunikacyjne w turystyce.

Dane nt. osiągniętych wielkości poszczególnych wskaźników zostały pozyskane z:

- Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju,
- Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. oraz od podmiotów uzdrowiskowych,
- Buskiego Samorządowego Centrum Kultury.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

Lp.	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Łącznie
1	Ilość zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych uwzględniających tradycje uzdrowiska	szt.	82	116	138	139	134	24	75	26	22	756
2	Ilość wyremontowanych/ zmodernizowanych obiektów spełniających funkcję kulturalno - rekreacyjne	szt.	5	6	1	44	34	25	18	14	12	159
3	Ilość odrestaurowanych obiektów o wartościach historycznych i zabytkowych	szt.	2	3	3	5	6	4	3	3	4	33
4	Nowe technologie informacyjno - komunikacyjne w turystyce	szt.	0	2	3	2	1	7	6	1	2	24

Wskaźnik monitorowania 1- Ilość zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych uwzględniających tradycje uzdrowiska

Analiza wartości wskaźnika w monitorowanym okresie wskazuje na organizację 147 imprez. Wskaźnik jest realizowany poprzez organizację imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych w tym cyklicznych, które wpisały się na stałe w kalendarz wydarzeń regionu, m.in. takich jak Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz, Gala „Buskowiec Roku”, Ogólnopolski Festiwal Piosenki im. Wojtki Belona „Niechaj zabrzmi Bukowina”, Ogólnopolski Przegląd Fotograficzny Poniemie, Spotkania z Kulturą Żydowską, Dożynki Gminne, czy też Dni Buska-Zdroju, itd. Organizacja tego typu wydarzeń jest długofalową formą oddziaływania na świadomość odbiorcy przekazu (uczestnika, słuchacza, widza, pracownika, mieszkańca, inwestora) i stanowi jedną z najskuteczniejszych form promocji gminy. Do głównych, cyklicznych imprez kulturalnych i rozrywkowych można zaliczyć imprezy artystyczne nawiązujące do tradycji uzdrowiskowej i regionu Buska-Zdroju organizowane przez Buskie Samorządowe Centrum Kultury:

- wystawy i przeglądy fotograficzne,
- wspomniany Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz,
- koncerty Buskiej Orkiestry Zdrojowej,
- Przegląd Plastyki,
- Buskie Spotkania z Folklorem,
- Kiermasz Świąteczny.

W minionym okresie sprawozdawczym Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju był organizatorem:

- konkursu fotograficznego „Cztery Pory Roku w Busku-Zdroju”,
- Plebiscytu „Buskowiec Roku”,
- Dni Otwartych Funduszy Europejskich,
- Buskiego Tygodnia Zrównoważonego Rozwoju,
- Polskich Kulinariów,
- Jarmarku solnego,
- Dni Buska-Zdroju,
- Jarmarku Norbertańskiego,
- Dożynek Gminnych.

Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji w latach 2020-2023 zorganizował następujące imprezy rozrywkowo-sportowe:

- zajęcia sportowe,

- turnieje sportowe,
- zawody sportowe,
- Holi Święto Kolorów, Słoneczny Handball, Runmageddon.

Z kolei największy podmiot uzdrowiskowy - Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. w badanym okresie sprawozdawczym był organizatorem:

- Międzynarodowego Festiwalu „Lato z Chopinem” (impreza cykliczna),
- „Śpiewać każdy może” (impreza cykliczna),
- spotkań autorskich,
- „Świątokrzyskie jakie cudne” (cykliczne imprezy artystyczne i literackie).

Wskaźnik monitorowania 2 - Ilość wyremontowanych/ zmodernizowanych obiektów spełniających funkcję kulturalno-rekreacyjną

W celu zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych oraz poprawę jakości życia mieszkańców, Gmina Busko-Zdrój systematycznie realizuje działania remontowo-modernizacyjne obiektów spełniających funkcję kulturalno-rekreacyjną. Realizacja zadań ma również na celu zachowanie dziedzictwa kulturalnego i wzrost atrakcyjności turystycznej gminy. Głównym celem realizowania inwestycji spełniających funkcję kulturalno-rekreacyjną, dotyczących kształtowania przestrzeni publicznej jest podnoszenie atrakcyjności obszarów gminy i promowanie oraz rozwój przestrzenny w oparciu o zasady kształtowania polityki przestrzennej.

W monitorowanym okresie przeprowadzono remonty/ modernizację obiektów spełniających funkcję kulturalno-rekreacyjną, zwłaszcza świetlic w ramach funduszu sołeckiego.

W 2020 r. w ramach funduszu sołeckiego wykonano następujące działania:

- zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w miejscowości Bronina,
- remonty w budynkach świetlic wiejskich w miejscowościach: Mikułowice, Zwierzyniec, Kawczyce, Ruczynów, Skotniki Małe, Kameduły, Zbrodziejce, Szaniec,
- remont schodów zewnętrznych przy świetlicy wiejskiej w miejscowości Podgaje,
- wymiana drzwi wejściowych w świetlicy wiejskiej w miejscowości Wełecz,
- wykonanie podłogi plenerowej dla miejscowości Łagiewniki,
- wykonanie altan rekreacyjnych wraz z utwardzeniem terenu w miejscowościach: Budzyń, Galów, Nowy Folwark - etap II, Kostki Duże,

- zakup wraz z montażem urządzeń siłowni zewnętrznej w miejscowościach: Olganów, Janina, Kostki Małe, Podgaje, Owczary, Żerniki Górne, Wełecz, Kotki,
- remont boiska sportowego w miejscowości Bilczów.

W ramach funduszu sołeckiego zrealizowano w 2021 r. następujące działania:

- wykonanie zadaszenia do budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Kameduły,
- wykonanie zadaszenia tarasu przy budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Bronina,
- remonty w budynkach świetlic wiejskich w miejscowościach: Olganów, Kawczyce, Kotki, Nowy Folwark, Skotniki Małe,
- remonty schodów zewnętrznych przy świetlicach wiejskich w miejscowościach: Młyny, Chotelek, Biniątki,
- wymiana drzwi wewnętrznych w świetlicy wiejskiej w miejscowości Wełecz,
- zakup wraz z montażem urządzeń siłowni zewnętrznej w miejscowości Kostki Małe,
- zakup wraz z montażem urządzeń na placach zabaw w miejscowościach Wełecz, Galów, Kostki Duże,
- zakup stojaka rowerowego przed budynek świetlicy wiejskiej dla miejscowości Biniątki,
- zakup wraz z dostawą sprzętu sportowego do świetlic wiejskich w miejscowościach: Biniątki i Pęczelice.

W 2022 r. Gmina Busko-Zdrój zrealizowała w ramach funduszu sołeckiego następujące działania:

- budowę placu zabaw przy budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Błoniec,
- doposażenie placu zabaw na przy świetlicy wiejskiej w miejscowości Chotelek,
- budowa siłowni zewnętrznej i placu zabaw przy Publicznej Szkole Podstawowej w miejscowości Dobrowoda,
- wykonanie zagospodarowania działki przy świetlicy wiejskiej w miejscowości Bronina,
- remont w budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Bronina, Nowy Folwark, Kawczyce, Podgaje, Wełecz, Pęczelice,
- wykonanie drzwi w budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Pęczelice,
- wykonanie podłogi drewnianej plenerowej w miejscowości Wełecz,
- wykonanie remontu ławek wokół stawu w miejscowości Mikułowice.

W 2023 r. ramach funduszu sołeckiego zrealizowano:

- budowę placu zabaw przy budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Błoniec,
- doposażenie placu zabaw na przy świetlicy wiejskiej w miejscowości Chotelek,
- budowę siłowni zewnętrznej i placu zabaw przy Szkole Podstawowej w miejscowości Dobrowoda,
- zagospodarowanie działki przy świetlicy wiejskiej w miejscowości Bronina,
- remont w budynkach świetlic wiejskich w miejscowościach: Bronina, Nowy Folwark, Kawczyce, Podgaje, Wełecz, Pęczelice,
- drewnianą podłogę plenerową w miejscowości Wełecz,
- remont ławek wokół stawu w miejscowości Mikułowice.

Wskaźnik monitorowania 3 - Ilość odrestaurowanych obiektów o wartościach historycznych i zabytkowych

W ramach realizacji wskaźnika udzielono dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, zlokalizowanych na terenie Gminy Busko-Zdrój, ze środków pochodzących z budżetu Gminy Busko-Zdrój oraz Powiatu Buskiego.

W roku 2020 ze środków budżetowych Gminy Busko-Zdrój udzielone zostały 4 dotacje w łącznej kwocie 50 000,00 zł na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, zlokalizowanych na terenie Gminy Busko-Zdrój tj.:

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju, na dofinansowanie konserwacji technicznej wewnętrznych powierzchni drewnianych ścian Kościoła Filialnego pw. św. Stanisława w Chotelku Zielonym należącym do Parafii pw. św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju,

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Marii Magdaleny w Dobrowodzie, na dofinansowanie remontu dachu nad północną stroną nawy głównej i kaplicą na kościele parafialnym pw. św. Marii Magdaleny w Dobrowodzie,

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu, na dofinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich ołtarza bocznego w kaplicy po stronie wschodniej w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu,

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Jakuba Starszego w Szczaworyżu, na dofinansowanie prac konserwatorskich przy strukturze ołtarza bocznego w kaplicy południowej z kościoła parafialnego pw. św. Jakuba Starszego Apostoła w Szczaworyżu - II etap”.

W roku 2021 ze środków budżetowych udzielone zostały 3 dotacje w łącznej kwocie 30 000,00 zł na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, zlokalizowanych na terenie Gminy Busko-Zdrój tj.:

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju na dofinansowanie konserwacji technicznej wewnętrznych powierzchni drewnianych ścian Kościoła Filialnego pw. św. Stanisława w Chotelku Zielonym należącym do Parafii pw. św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju - etap II,

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu, na dofinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich ołtarza bocznego w kaplicy po stronie północnej w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu,

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Jakuba Starszego w Szczaworyżu, na dofinansowanie prac wzmacniających skarpę zabytkowego cmentarza przykościelnego, stanowiącego element zespołu kościoła parafialnego pw. św. Jakuba Starszego Apostoła w Szczaworyżu - IV etap.

W roku 2022 ze środków budżetowych Gminy Busko-Zdrój udzielone zostały 3 dotacje w łącznej kwocie 30 000,00 zł na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, zlokalizowanych na terenie Gminy Busko-Zdrój tj.:

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Szańcu na dofinansowanie konserwacji i restauracji ambony w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu,

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jakuba Starszego w Szczaworyżu na dofinansowanie prac wzmacniających skarpę zabytkowego cmentarza przykościelnego, stanowiącego element zespołu kościoła parafialnego pw. św. Jakuba Starszego Apostoła w Szczaworyżu - IV etap (część 2),

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju na dofinansowanie konserwacji technicznej wewnętrznych powierzchni drewnianych ścian kościoła filialnego pw. św. Stanisława w Chotelku Zielonym - III etap.

W roku 2023 ze środków budżetowych Gminy Busko-Zdrój udzielona została dotacja w kwocie 90 000,00 zł na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, zlokalizowanych na terenie Gminy Busko-Zdrój dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Wojciecha w Janinie, na dofinansowanie prac restauratorskich i aranżacyjnych w kaplicy pw. Matki Boskiej Anielskiej w Widuchowie, należącej do Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Wojciecha w Janinie -etap I.

Udzielono również dotacji współfinansowanych z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków dla:

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Busku-Zdroju w wysokości 393 000,00 zł na zachowanie, zabezpieczenie i restaurację struktur zabytkowego zespołu kościoła cmentarnego św. Leonarda przy ul. Bohaterów Warszawy w Busku-Zdroju, Uchwała Nr LXV/785/2023 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 14 września 2023 r.

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Jakuba Starszego w Szczaworyżu w wysokości do 270 000,00 zł na dofinansowanie prac konserwatorskich przy elewacji kościoła rzymskokatolickiego pw. Św. Jakuba Starszego w Szczaworyżu, Uchwała nr LXV/787/2023 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 14 września 2023 r.

- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu w wysokości do 337 000,00 zł na dofinansowanie konserwacji gotyckiego krucyfiks z XV w. oraz neogotyckiego ołtarza głównego w kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Szańcu, uchwała Nr LXV/786/2023 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 14 września 2023 r. oraz uchwała Nr LXV/821/2023 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 24 listopada 2023 r. zmieniająca uchwałę nr LXV/786/2023 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 14 września 2023 r.

Wskaźnik monitorowania 4 - Nowe technologie informacyjno - komunikacyjne w turystyce

Wdrażanie nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w turystyce przyczyniło się do rozpoznawalności Gminy Busko-Zdrój i jej oferty kulturalno-rekreacyjnej.

W 2020 r. Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji uruchomił fanpage w serwisie społecznościowym Facebook, na którym informuje o bieżących wydarzeniach.

Buskie Samorządowe Centrum Kultury w Busku-Zdroju nagrało dwa promocyjne filmy sferyczne, utworzyło stronę internetową www.busko.travel, wprowadziło do dystrybucji

materiały promocyjne z kodami QR. Z kolei Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju z uwagi na sytuację pandemiczną wprowadził napowietrzny informator turystyczny (na 17 tablicach), wprowadził również kodyfikację QR materiałów promocyjnych.

W 2021 r. Gmina Busko-Zdrój i jej jednostki wprowadziły min.:

- aplikacje mobilne ułatwiające parkowanie: eMobile, PANGO (obecnie AnyPark),
- stronę internetową Buskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji www.bosir.busko.pl,
- elektroniczną kartę pacjenta (SPZPOZ w Busku-Zdroju).

Podmioty uzdrowiskowe wprowadziły do swojej działalności:

- oprogramowanie dedykowane obsłudze pacjentów (Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A.),
- system elektronicznego obiegu dokumentów (21 Wojskowy Szpital Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjny w Busku-Zdroju).

W 2022 r. Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji wprowadził do ogólnopolskiego kalendarza imprez jedną z ważniejszych imprez sportowych Gminy Busko-Zdrój, tj. „Półmaraton buski”.

W 2023 r. Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji nawiązał współpracę z portalem regionalnym www.halobusko.pl, natomiast Buskie Samorządowe Centrum Kultury w Busku-Zdroju zaczęło publikować treści video w serwisie internetowym TikTok - @tezniabusko.

Osiągnięte wartości ww. wskaźników wskazują, że cel 3 jest realizowany.

Analiza wymienionych wskaźników wskazuje na stałe czerpanie Gminy Busko-Zdrój z potencjału kulturowego regionu. Zaznaczyć należy, iż pandemia COVID-19 znacząco wpłynęła na ograniczenie liczby imprez, jednak po okresie pandemicznym ich ilość wzrosła. Imprezy są zróżnicowane i odpowiadają na potrzeby różnych grup społecznych i ich zainteresowań, promując lokalne dziedzictwo. Niektóre z nich prezentują wysoki poziom artystyczny i na stałe wpisały się w kalendarz imprez regionu. Same w sobie stanowią rozpoznawalną markę – jak Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz, w programie którego znajdują się koncerty symfoniczne, kameralne, recitale mistrzowskie, gale operowe, operetkowe, oratoria i koncerty. Z organizowanych w Gminie Busko-Zdrój imprez i koncertów korzystają nie tylko mieszkańcy, ale również turyści, kuracjusze oraz goście z całej Polski. Ogromnym zainteresowaniem cieszy się buska łożnica solankowa - najnowszy produkt turystyczny Buska-Zdroju i województwa świętokrzyskiego.

Łężnica została otwarta w 2021 r. i jest jednym z większych oraz najnowocześniejszych tego typu obiektów w Polsce. Łężnica w Busku-Zdroju została wielokrotnie nagrodzona za swoją wyjątkową architekturę i walory turystyczne. Otrzymała m.in. Nagrodę Sztuka i Design

w Przestrzeni Publicznej oraz statuetkę BenchMan 2023, a także certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej jako Najlepszy Produkt Turystyczny.

Realizacja niniejszego celu pozwala nie tylko na zachowanie i promowanie dziedzictwa kulturowego regionu, ale również wpływa na przyciąganie turystów i generuje rozwój gospodarczy. Efekty są zależne od ścisłej współpracy pomiędzy samorządem i jednostkami gminnymi w tym jednostkami kultury, ale również współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami.

Cel główny nr 2:

BUSKO-ZDRÓJ GMINĄ MOŻLIWOŚCI - ZASPOKAJAJĄCĄ POTRZEBY SPOŁECZNE I GOSPODARCZE

Cel szczegółowy nr 1: Wzrost przedsiębiorczości i aktywności społecznej

Monitorowanie postępu realizacji celu prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość zmodernizowanych boisk sportowych, sal dydaktycznych, doposażenie/ rozbudowa/ modernizacja obiektów oświatowych;
- Działania wspierające organizacje prowadzące działalność turystyczną oraz tworzenie partnerstw;
- Ilość propozycji szkoleniowych skierowanych do organizacji prowadzących działalność rolniczą;
- Wspieranie tworzenia produktów lokalnych;
- Ilość propozycji / ofert edukacyjnych skierowanych do młodzieży.

Dane nt. osiągniętych wielkości poszczególnych wskaźników zostały pozyskane z:

- Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju,
- Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. oraz od podmiotów uzdrowiskowych,
- Buskiego Samorządowego Centrum Kultury,
- Buskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

Lp.	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Łącznie
1	Ilość zmodernizowanych boisk sportowych, sal dydaktycznych, doposażenie/ rozbudowa/ modernizacja obiektów oświatowych	szt.	53	61	59	15	30	75	43	53	29	418
2	Działania wspierające organizacje prowadzące działalność turystyczną oraz tworzenie partnerstw	ilość	39					45	61	48	50	204*
3	Ilość propozycji szkoleniowych skierowanych do organizacji prowadzących działalność rolniczą	szt.	27	14	10	15	11	15	5	2	1	100
4	Wspieranie tworzenia produktów lokalnych	szt.	3					14	6	18	16	54*
5	Ilość propozycji / ofert edukacyjnych skierowanych do młodzieży	szt.	404	431	446	550	541	147	176	292	269	3 256

* Łącznie w latach 2020-2023.

Wskaźnik monitorowania 1 - Ilość zmodernizowanych boisk sportowych, sal dydaktycznych, doposażenie/ rozbudowa/ modernizacja obiektów oświatowych

Inwestycje w szkolnictwo przynoszą ogromne korzyści dla społeczności lokalnej. Nie tylko poprawiają bezpieczeństwo i warunki do nauki oraz rozwoju, ale również wpływają na jakość edukacji. Wszechstronny rozwój uczniów, profesjonalny rozwój zawodowy nauczycieli, rozwój szkoły jako instytucji edukacyjno-opiekuńczej to priorytety całego systemu edukacyjnego. Biorąc powyższe pod uwagę w monitorowanym okresie w celu zapewnienia odpowiednich warunków do nauki i dalszego rozwoju dzieci i młodzieży przeprowadzono szereg działań związanych z modernizacją obiektów oświatowych.

W 2020 r. Gmina Busko-Zdrój zakończyła realizację I etapu projektu „Utworzenie nowego produktu turystycznego (turystyka sportowa) w celu pobudzenia rozwoju gospodarczego - etap I”, dofinansowanego ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej ówczesnego Ministerstwa Sportu i Turystyki w Warszawie wykonano min.: przebudowę 4 boisk piłkarskich, przebudowę 2 kortów tenisowych, budowę boiska wielofunkcyjnego, budowę kortu do squasha, budowę placu do jazdy na rolkach o powierzchni ok. 1248 m², zagospodarowanie terenu. Łączny koszt projektu wyniósł 7 983 716,94 zł, pozyskane dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej to 2 000 000,00 zł.

W ramach funduszu sołeckiego wykonano:

- ogrodzenie boiska sportowego w miejscowości Baranów,
- ogrodzenie boiska sportowego w miejscowości Widuchowa,
- przeprowadzono remont boiska sportowego w miejscowości Bileczów,
- zakupiono sprzęt multimedialny dla Szkoły Podstawowej w Siesławicach.

Ponadto wykonano modernizację i doposażono 50 sal dydaktycznych w publicznych szkołach podstawowych w Gminie Busko-Zdrój.

Powiat Buski zrealizował 14 przedsięwzięć z zakresu:

- modernizacji sal dydaktycznych w szkołach średnich i zawodowych;
- doposażenia sal dydaktycznych w szkołach średnich i zawodowych;
- rozbudowy placówki oświatowej;
- modernizacji placówki oświatowej.

W 2021 r. w ramach projektu pn. „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny Miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu

Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich” zrealizowano zadanie „Zagospodarowanie terenów zielonych między os. T. Kościuszki a os. Pułaskiego – etap III”. W ramach przedmiotowego zadania wykonano prace budowlane związane z wykonaniem kompleksu boisk sportowych przy ul. Kusocińskiego, a w szczególności:

- boisko wielofunkcyjne piaszczyste,
- boisko piaszczyste do badmintonu,
- boisko poliuretanowe do badmintonu,
- trzy boiska do gry w bule (pentaque).

Łączny koszt zadania wynosi ponad 445 000,00 zł, 12 964,33 zł pochodziło ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego (RPOWŚ) na lata 2014-2020.

W ramach funduszu sołeckiego w 2021 r. wykonano:

- ogrodzenie boiska sportowego na działce nr ewid. 307 w miejscowości Bilczów,
- zakup mebli dla Szkoły Podstawowej w miejscowości Siesławice.

Ponadto wykonano modernizację i doposażono 53 sal dydaktycznych w publicznych szkołach podstawowych w Gminie Busko-Zdrój.

W 2022 r. ukończono realizację projektu „Utworzenie nowego produktu turystycznego (turystyka sportowa) w celu pobudzenia rozwoju gospodarczego - etap II”. W ramach projektu przebudowano oświetlenie płyty głównej boiska, wybudowano budynek zaplecza administracyjno-szatniowego wraz z instalacjami, zagospodarowano teren, zamontowano elektroniczną tablicę wyników, wykonano trybuny na 404 miejsca siedzące w tym dla osób niepełnosprawnych, zmodernizowano system zraszania na boisku głównym oraz system nagłośnienia. Łączny koszt projektu to 10 093 977,39 zł, kwota dofinansowania to 2 411 800,00 zł ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwa Sportu w Warszawie.

W ramach funduszu sołeckiego wybudowano siłownię zewnętrzną i plac zabaw przy Szkole Podstawowej w miejscowości Dobrowoda.

Ponadto wykonano modernizację i doposażono 51 sal dydaktycznych w publicznych szkołach podstawowych w Gminie Busko-Zdrój.

W 2023 r. w zakresie sportu realizowane było następujące zadanie inwestycyjne pt. Budowa dwóch boisk wielofunkcyjnych: przy Zespole Placówek Oświatowych w Dobrowodzie oraz przy Zespole Placówek Oświatowych w Kołaczkowicach

dofinansowane ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, Program Sportowa Polska - Program Rozwoju Lokalnej Infrastruktury Sportowej - Edycja 2022.

Powstały boiska wielofunkcyjne o nawierzchni z trawy syntetycznej obejmujące:

- boisko do piłki ręcznej/nożnej o wymiarach: 40 x 20 m;
- dwa boiska do koszykówki o wymiarach: 15 x 28 m;
- boisko do siatkówki o wymiarach: 9 x 18 m; - kort tenisowy o wymiarach: 10,97 x 23,77 m;
- wyposażenie sportowe boiska: bramki, kosze do koszykówki i słupki z siatkami do siatkówki i tenisa ziemnego;
- piłkochwyty o wysokości 6 m na terenie boiska.

Ponadto wykonano ciągi komunikacyjne, odwodnienie i ogrodzenie boisk wraz z furtkami i bramami wjazdowymi, oświetlenie boisk oraz chodnika przy boiskach.

Zamontowano elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, stojaki na rowery.

Koszt realizacji zadania, a tym samym łączna wartość projektu wyniosła 2 072 000,00 zł, łączna kwota dofinansowania to 543 700,00 zł, natomiast wkład własny Gminy Busko-Zdrój to 1 528 300,00 zł

W ramach funduszu sołeckiego w 2023 r. wykonano piłkochwyty przy boisku sportowym w miejscowości Wełecz.

Ponadto wykonano modernizację i doposażono 22 sale dydaktyczne w publicznych szkołach podstawowych w Gminie Busko-Zdrój.

Powiat Buski doposażył 9 sal dydaktycznych w 4 szkołach.

Wskaźnik monitorowania 2 - Działania wspierające organizacje prowadzące działalność turystyczną oraz tworzenie partnerstw.

Turystyka jest ważną i nowoczesną sferą aktywności gospodarczej, a jednocześnie sferą działalności społecznej. Aktywność turystyczna jest jednym z podstawowych mierników poziomu życia mieszkańców i wskaźnikiem rozwoju cywilizacyjnego społeczeństwa. Turystyka jest faktycznie jedną z form działalności gospodarczej o najbardziej znaczącym potencjale w tworzeniu przyszłego wzrostu i zatrudnienia w Gminie Busko-Zdrój.

Biorąc powyższe pod uwagę zarówno Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. jak również wszystkie podmioty uzdrowiskowe z terenu miasta sukcesywnie angażują się w inicjatywy, których celem jest praca na rzecz rozwoju i promocji sektora turystyki zdrowotnej i prozdrowotnej w regionie i za granicą.

W latach 2020-2023 Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. współpracowało z następującymi podmiotami:

- Konsorcjum TURYSTYKA ZDROWOTNA I PROZDROWOTNA (koordynator Konsorcjum),
- Klastrem UZDROWISKA ŚWIĘTOKRZYSKIE,
- Izbą Gospodarczą KRAJ TURYSTYKI ZDROWOTNEJ,
- Lokalną Organizacją Turystyczną MOC PONIDZIA,
- Muzeum im. Orła Białego w Skarżysku-Kamiennej;
- Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni,
- Buskim Samorządowym Centrum Kultury w Busku-Zdroju;
- Teatrem im. Stefana Żeromskiego w Kielcach,
- Filharmonią Świętokrzyską im. Oskara Kolberga,
- Europejskim Centrum Bajki w Pacanowie.

21 Wojskowy Szpital Uzdrowiskowo - Rehabilitacyjny SP ZOZ w Busku-Zdroju w okresie sprawozdawczym podejmował współpracę z następującymi podmiotami:

- Agencja Turystyczna „DAL”,
- Agencja Turystyczna „TRAMP”,
- Biuro Usług Turystycznych,
- Słoneczny Ekspres Jerzy Libuda,
- „EURO-BUS” Zbigniew Wach,
- „Olejarnia Zagłoby” Mariusz Roszkowski,
- Winnica Zbrodzice „Nobile Verbum”,
- Winnica „Złota wieś”,
- Muzeum techniki Wojskowej i Obrony Przeciwlotniczej w Busku-Zdroju,
- #TężniaBusko,
- Centrum Informacji Turystycznej.

Sanatorium „Włókniarz” w latach 2020-2023 współpracowało z następującymi podmiotami:

- Buskim Samorządowym Centrum Kultury,
- Regionalną Organizacją Turystyczną Województwa Świętokrzyskiego,
- Grupą Forex Adam Moczulski,
- ENET Broda i Wspólnicy Sp. j.

Z kolei Buskie Samorządowe Centrum Kultury w Busku-Zdroju współpracowało w okresie sprawozdawczym z następującymi podmiotami:

- Regionalną Organizacją Turystyczną Województwa Świętokrzyskiego,
- Centrami i Punktami Informacji Turystycznej w województwie świętokrzyskim,
- Lokalną Organizacją Turystyczną „Moc Ponidzia”,
- Lokalną Grupą Działania „Słoneczny Lider”,
- Lokalną Grupą Działania „Królewskie Ponidzie”,
- Zespołem Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych,
- Towarzystwem Miłośników Buska-Zdroju,
- Stowarzyszeniem Przyjaciół Festiwalu Muzycznego im. Krystyny Jamroz,
- Koalicją Kół Gospodyń Wiejskich i Miejskich,
- Słonecznym Ekspresem Jerzego Libudy,
- „Imosową Pecyną” w Nowym Folwarku,
- Ośrodkiem Jazdy Konnej i Hipoterapii „Hipoland” w Zbludowicach,
- Nadleśnictwem Chmielnik,
- Winnicą Zbrodzice „Nobile Verbum”,
- Gospodarstwem Rybackim Stawy w Imielnie,
- Gospodarstwem Mlecznym Łukasików ze Strzałkowa,
- Pracownią Sztuki Rustykalnej „Arte Rustica” Olgi Hnatyszak-Myśliwiec,
- Buskie Stowarzyszenie Pro Memoria,
- podmiotami uzdrowiskowymi,
- parafiami w Szańcu, Ożarowie, Wiślicy, Solcu-Zdroju, Skalbmierzu,
- Kieleckim Centrum Kultury,
- Wojewódzkim Domem Kultury im. Józefa Piłsudskiego w Kielcach.

Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji w badanym okresie współpracował min. z następującymi podmiotami:

- Ruczynów Ski Arena Mateusz Seremak,
- Międzyszkolnym Uczniowskim Klubem Sportowym „Unia”,
- Uczniowskim Klubem Sportowym „Marlin”,
- Dive Rangers - szkołą nurkowania,
- Amatorskim Klubem Sportowym 1974,
- Międzyszkolnym Uczniowskim Klubem Sportowym Football Academy Kopernikus Busko-Zdrój,
- Klubem Sportowym „Słoneczko”,

- Bokserskim Międzyszkolnym Uczniowskim Klubem Sportowym „Ring” Busko-Zdrój,
- Klubem Sportowym „Handbalove Busko”,
- Klubem Sportowym Arena Busko-Zdrój,
- Kołem Polskiego Związku Wędkarskiego Busko-Zdrój,
- Uczniowskim Klubem Sportowym „Miłek” Wiślica,
- Football Code Katowice,
- Świętokrzyskim Związkiem Piłki Nożnej,
- ActivSport,
- Fontia Sp. z o.o.,
- Uczniowskim Klubem Sportowym Białe Orły Warszawa,
- D&D Sport Marki.

Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju nawiązał w badanym okresie współpracę min. z:

- Lokalną Organizacją Turystyczną Moc Ponidzia,
- Lokalną Grupą Działania „Królewskie Ponidzie”,
- Koalicją Kół Gospodyń Miejskich i Wiejskich,
- Stowarzyszeniem Polskie Tężnie,
- Stowarzyszeniem Towarzystwo Miłośników Buska-Zdroju,
- Centrum Informacji Turystycznej,
- Urzędem Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego.

Wskaźnik monitorowania 3 - Ilość propozycji szkoleniowych skierowanych do organizacji prowadzących działalność rolniczą.

Współczesne rolnictwo wymaga ciągłego rozwoju i adaptacji do zmieniających się warunków. Szkolenia wspierają aktywność organizacji prowadzących działalność rolniczą w zwiększaniu efektywności, innowacyjności i zrównoważonego rozwoju.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w badanym okresie przeprowadziła szkolenie w zakresie programów pomocowych dla mieszkańców obszarów wiejskich.

Z kolei Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach przeprowadził szkolenia w zakresie:

- nowoczesnej agrotechniki zbóż,

- zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami,
- produkcji rybnej,
- znaczenia profilaktyki w produkcji rybnej,
- nowych rozwiązań organizacyjnych opartych na współpracy w zakresie krótkich łańcuchów dostaw oraz wykorzystania innowacji (grupy operacyjne EPI),
- sposobów obniżania kosztów produkcji rybackiej.

Należy zauważyć, że zwłaszcza w 2021 r. realizację szkoleń ograniczyła epidemia wywołana przez wirusa SARS-CoV-2.

Wskaźnik monitorowania 4 - Wspieranie tworzenia produktów lokalnych

Wspieranie tworzenia produktów lokalnych jest niezwykle istotnym elementem rozwoju lokalnego, który przynosi korzyści zarówno producentom jak i konsumentom, a także całej społeczności lokalnej. Produkty lokalne pochodzące od lokalnych producentów, rolników i rzemieślników, takie jak żywność (miody, wędliny, sery, przetwory, owoce, warzywa i in.), rękodzieło, czy też usługi, wykorzystują lokalne produkty, budują tożsamość regionu, wzmacniają lokalną gospodarkę, promują unikalne tradycje i kulturę, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

Zdrowa, lokalna żywność jest coraz częściej poszukiwana nie tylko przez turystów, którzy pragną doświadczyć prawdziwego smaku regionu, ale również przedsiębiorców (krótki łańcuch dostaw) dla których stanowi bazę dla rozwoju lokalnej gastronomii a także dla mieszkańców. Turyści poszukują świeżych i wysokiej jakości lokalnych produktów żywnościowych, tradycyjnych, charakterystycznych dla regionu potraw przygotowywanych z produktów pochodzących z małych, lokalnych gospodarstw rolnych. Stąd też niezwykle ważna jest promocja i ułatwienie dostępu do tego, co lokalne i autentyczne.

W monitorowanym okresie Buskie Samorządowe Centrum Kultury wspierało promocje produktów lokalnych poprzez promocję:

- Szlaku kulinarnego Ponidzia oraz Powiśla,
- Szlaku Budownictwa Sakralnego wzdłuż Maskalisu,
- Szlaku Wokół Słońca,
- Szlaku produktu lokalnego.

Z kolei Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach wspierał tworzenie następujących produktów lokalnych:

- oleju rydzowego z Mikułowic,
- oleju dyniowego z Mikułowic,

- karpia świętokrzyskiego z Bud,
- naturalnego, tłoczonego tradycyjnie soku jabłkowego z rokitnikiem z Pęczelic,
- truskawki buskiej Faworytki,
- czosnku z Węlcza,
- pierogów z Młyn,
- kiełbasy w smalcu z Szańca,
- szynki z Broniny,
- oleju rzepakowego z kminkiem z Mikułowic,
- pomidorów Florek,
- wina od Fodymskich,
- dżemu z borówki od Płusów,
- wina spod Kapturowej Góry.

Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju wspierał tworzenie następujących produktów lokalnych:

- tężni solankowej w Busku-Zdroju,
- lokalnych produktów w ramach Polskich Kulinariów.

Wskaźnik monitorowania 5 - Ilość propozycji/ofert edukacyjnych skierowanych do młodzieży

Wychodząc naprzeciw potrzebom młodzieży Gmina Busko oraz Powiat Buski i ich jednostki w monitorowanym okresie przygotowały i zrealizowały 884 propozycji/ofert szkoleń skierowanych do młodzieży. Oferta edukacyjna była ciekawa i bardzo zróżnicowana. Należy zaznaczyć, że duża część z tych ofert to przedsięwzięcia cykliczne od lat skupiające młodzież szkolną. Ogromną rolę wśród instytucji przygotowujących i realizujących ofertę edukacyjną odgrywają publiczne szkoły podstawowe z terenu Gminy Busko-Zdrój, które w badanym okresie zaproponowały uczniom 352 oferty edukacyjne, cieszące się dużym zainteresowaniem wśród młodzieży szkolnej.

Buskie Samorządowe Centrum Kultury zaproponowało w okresie sprawozdawczym rozbudowaną ofertę skierowaną dla młodzieży obejmującą ponad 400 różnorodnych ofert z zakresu. Były to między innymi:

- Warsztaty Robotyki i Programowania,
- warsztaty mydlarskie,

- warsztaty szycia,
- Etno-warsztaty dla dzieci i młodzieży,
- Warsztaty plastyczne,
- Harcerska Pierwsza Pomoc – akcja edukacyjna i warsztatowa,
- „Brydż sportowy” – intelektualna rozrywka karciana,
- „Wspinaczka z Harcerzami” – gry i zabawy ruchowe,
- warsztaty świec żelowych,
- „Warsztaty muzyczno-edukacyjne dla dzieci- wspólne budowanie miasta symfonii”,
- zajęcia plastyczne,
- zajęcia taneczne,
- zajęcia „Teatr żywe słowo”,
- zajęcia z gry na instrumentach perkusyjnych,
- Studio Piosenki,
- I have dream. Busko Marzeń – akcja społeczno-kulturalna skierowana do młodzieży,
- warsztaty kulinarne dla szkół pn. „Odkrywczy natury” - poznaj smaki dzikich roślin z łąk i pól,
- „Zrównoważone miasto - patent na zieloną przyszłość” spotkanie dla młodzieży,
- „Zbuduj z nami tętnię” obejmujące budowanie makiety tętni - warsztaty,
- „Narkotyki i dopalacze zabijają” - spotkanie profilaktyczne,
- Wirtualne Ferie z BSCK,
- Ferie z BSCK – warsztaty,
- Słoneczne Wakacje z BSCK,
- Wtorkowe granie we wszystko,
- Czwartkowe granie we wszystko.
- cykl koncertów w Buskim Samorządowym Centrum Kultury i Kompleksie #TeżniaBusko,
- rajdy rowerowe, pikniki, festyny i wiele innych.

Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji angażował się w organizację blisko 50 przedsięwzięć. Były to między innymi:

- pokazowy turniej piłki nożnej - plażowej „Beach Soccer Cup” - Teren Rekreacyjny Skatepark,
- „I Turniej Par Męskich BOSiR Arena Cup w piłkę siatkową - plażową w ramach Młodzieżowego Festiwalu Sportów Miejskich

- „II Turniej Par Mieszanych BOSiR Arena Cup” w piłkę siatkową plażową,
- „I Wakacyjny Turniej Orlika o Puchar Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój”,
- Holi Święto Kolorów – impreza cykliczna,
- „IV Turniej Piłki Ręcznej Plażowej” w ramach Młodzieżowego Festiwalu Sportów Miejskich,
- warsztaty nauki i doskonalenia jazdy na rolkach, deskorolce, hulajnodze i BMX-ach w ramach Młodzieżowego Festiwalu Sportów Miejskich,
- „II Turniej Par Kobiecych BOSiR Arena Cup”,
- „Świątokrzyńska Liga Pływacka I Runda Dużej Ligi”,
- „Wodny tor przeszkód z okazji XX-lecia Pływalni Miejskiej,
- bezpłatne zajęcia nurkowania dla dzieci, bezpłatne zajęcia taneczno-ruchowe w ramach „Dni Buska”,
- Świątokrzyńska Liga Pływacka - 5 Runda Dużej Ligi,
- Świątokrzyńska Liga Pływacka - 5 Runda Małej Ligi,
- V Buski Maraton Pływacki,
- Wodny Tor Przeszkód,
- Mikołajkowe Pływanie,
- Duża Świątokrzyńska Liga Pływacka,
- Mała Świątokrzyńska Liga Pływacka,
- VI Buski Maraton Pływacki,
- II Wakacyjny Turniej Dzikich Drużyn,
- XV Gminne Biegi Przełajowe uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Busko-Zdrój,
- IV Turniej Par Mieszanych „BOSIR Arena Cup”
- Festiwal z okazji Dnia Dziecka,
- VI Turniej Piłki Ręcznej Plażowej,
- IV Turniej Par Kobiecych „BOSIR Arena Cup” w piłkę siatkową plażową,
- III Turniej Par Męskich „BOSIR Arena Cup” w piłkę siatkową plażową,
- III Młodzieżowy Festiwal Sportów Miejskich,
- zajęcia ze sportowego ratownictwa wodnego dla dzieci,
- pokazowe zajęcia nurkowe dla dzieci,
- VII Buski Maraton Pływacki,
- Bezpłatne zajęcia nauki gry w tenisa dla dzieci i młodzieży w okresie wakacji,
- Runmageddon KIDS,

- Kolor Fest Busko-Zdrój,
- Festiwal Baniek Mydlanych i Kraina Bajkowych Animacji,
- IV Młodzieżowy Festiwal Sportów Miejskich,
- Dzień Kolorów Busko-Zdrój,
- Dzień Baniek Mydlanych ze Smokiem Edziem,
- V Turniej Par Mieszanych „BOSIR Arena CUP” w piłkę siatkowo-plażową,
- IV Turniej Par Męskich „BOSIR Arena CUP” w piłkę siatkowo-plażową.

Ważną ofertę w badanym okresie stanowiły również:

- zajęcia sportowe w ramach zabezpieczania czasu wolnego dzieci i młodzieży w ramach bezpłatnych wejść na Pływalnię Miejską w okresie wakacji oraz ferii zimowych,
- zajęcia sportowe w ramach bezpłatnych wejść na Zespół Boisk Wielofunkcyjnych „ORLIK 2021”,
- bezpłatne zajęcia sportowo-rekreacyjne na lodowisku sztucznym „Biały Orlik”.

Osiągnięte wartości ww. wskaźników wskazują, że cel 1 jest realizowany.

Powyższe dane wskazują, że cel: *Wzrost przedsiębiorczości i aktywności społecznej* jest sukcesywnie realizowany. Zadaniem wszystkich podejmowanych działań jest stworzenie lepszych warunków dla rozwoju lokalnej społeczności, zarówno pod kątem ekonomicznym i społecznym ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży. Lokalny samorząd wykazuje dbałość o poprawę jakości infrastruktury sportowej i edukacyjnej, która sprzyja rozwojowi intelektualnemu i fizycznemu młodych mieszkańców. Z kolei nawiązywanie współpracy poprzez tworzenie różnego rodzaju partnerstw w tym międzysektorowych, aktywne wspieranie turystyki zwiększa rozpoznawalność Gminy, przyciąga inwestorów z różnych sektorów, wspiera tworzenie nowych produktów turystycznych. Należy zwrócić uwagę na rosnącą liczbę produktów regionalnych, które stają się wizytówką Gminy Busko-Zdrój i budują jej pozytywny wizerunek. Ich rosnąca liczba oznacza silną tożsamość kulturową i dużą atrakcyjność regionu, a także rozwój lokalnej przedsiębiorczości, a wysoka jakość tych produktów będzie sprzyjała przyciąganiu inwestorów z branży gastronomicznej, hotelarskiej, agroturystycznej, handlowej.

Na uwagę zasługuje również duża liczba ofert edukacyjnych skierowanych do młodzieży, co świadczy o dużym zaangażowaniu samorządu i jego jednostek w rozwój społeczny i edukacyjny młodych ludzi. Różnorodna oferta odpowiada na potrzeby i zainteresowania młodzieży, buduje ich kompetencje, nie stanowi jednak wyłącznie wsparcia

w nauce, ale sprzyja rozwojowi pasji pozaszkolnych, umiejętności zawodowych, czy też aktywności obywatelskiej, co w konsekwencji buduje świadomy kapitał społeczny. Oferty edukacyjne stanowią inwestycję w przyszłość społeczności. Wiele ofert opiera się na metodzie „nauki przez zabawę”, która łączy naukę z rozrywką, aby proces edukacyjny był bardziej angażujący i efektywny. Młodzież chętnie korzysta z przygotowanej oferty, ucząc się poprzez różnego rodzaju gry, zabawy, eksperymenty i aktywności, co rozwija ich umiejętności poznawcze, społeczne i emocjonalne. Podejmowanie takich działań sprawia, że Gmina Busko-Zdrój postrzegana jest jako atrakcyjne miejsce dla młodych ludzi i ich rodzin, co może wpływać na zatrzymanie młodzieży w miejscu zamieszkania oraz przyciągnięcie nowych mieszkańców. Działania w ramach omawianego celu, stanowią inwestycję w przyszłość i ma pozytywny wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy Gminy Busko-Zdrój, tworząc nowe miejsca pracy, generując innowacje i przyczyniając się do rozwiązywania problemów społecznych, stąd też należy je wspierać.

Cel szczegółowy nr 2: Wzrost atrakcyjności warunków do zamieszkania

Monitorowanie postępu realizacji celu szczegółowego nr 2, prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość zamontowanych kamer monitoringu wizyjnego na terenie gminy;
- Ilość wybudowanych mieszkań socjalnych;
- Ilość wybudowanych parkingów osiedlowych.

Źródłem informacji o wielkości osiągniętych wskaźników, jest Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju, gdyż monitorowaniem objęte są inwestycje realizowane przez Gminę Busko-Zdrój.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

Lp.	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Łącznie
1	Ilość zamontowanych kamer monitoringu wizyjnego na terenie gminy	szt.	14	0	0	0	0	28	31	20	4	97
2	Ilość wybudowanych mieszkań socjalnych	szt.	0	0	0	0	66	0	0	0	0	66
3	Ilość wybudowanych parkingów osiedlowych (liczba miejsc parkingowych)	szt.	0	0	0	211	114	48	21	30	0	424

Szczegółowe zestawienie badanych wskaźników w załączniku nr 1 do Strategii

Wskaźnik monitorowania 1 - Ilość zamontowanych kamer monitoringu wizyjnego na terenie gminy

W trosce o bezpieczeństwo mieszkańców miasta Buska-Zdroju, jak również gości przebywających w uzdrowisku, wykorzystywany jest system monitoringu wizyjnego, który jest sukcesywnie rozbudowywany. Kamery zostały zlokalizowane w newralgicznych punktach miasta oraz w miejscach występowania szczególnych zagrożeń. Monitoring wizyjny, jest ważnym elementem systemu bezpieczeństwa miasta. Kamery są wykorzystywane do bieżącego monitorowania zagrożeń i wykrywania przestępstw oraz wykroczeń, ale również spełniają inne, nie mniej ważne funkcje:

- działają prewencyjne i odstraszały potencjalnych przestępców od popełnienia niektórych przestępstw i wykroczeń,
- ułatwiają Policji i innym służbom skuteczne działanie polegające na ustalaniu sprawców, osób poszukiwanych, itd., poprzez dostęp do zarejestrowanego materiału z kamer,
- stanowią efektywne narzędzie operacyjnego wsparcia działania służb i optymalnego dysponowania zasobów w zależności od rodzaju zdarzeń, pozwalając na szybsze usunięcie ich skutków i ograniczenie strat,
- pozwalają na sprawne zarządzanie bezpieczeństwem miasta w wielu aspektach m.in., podczas trwania imprez masowych oraz na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Każdego roku wzrasta liczba kamer monitorujących przestrzeń miejską, w której funkcjonuje kilkadziesiąt kamer.

W ramach zadania „System CCTV w otoczeniu tężni i pijalni w Busku-Zdroju” zamontowano 28 kamer. Zadanie zostało zrealizowane wraz z projektem pt. „Wzrost gospodarczy uzdrowiska poprzez rozwój potencjału endogenicznego i zwiększenie dostępu do zasobów naturalnych - Rodzinny Park Zdrowia w Busku-Zdroju” współfinansowanym w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Działanie 7.2 „Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów”.

W ramach zadania „Montaż spójnego systemu monitoringu na obszarach rewitalizacji”, które realizowano w ramach projektu „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne” współfinansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa

Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich” zamontowano 24 kamery.

Z kolei w ramach projektu „Zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej w Gminie Busko-Zdrój”, współfinansowanego z Rządowego Programu Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań „Razem Bezpieczniej” im. Władysława Stasiaka na lata 2022-2024 (edycja 2022 r.) – 6 kamer.

Kolejną kamerę (1 szt.) zamontowano w ramach zadania „Zagospodarowanie terenów zielonych między os. T. Kościuszki a os. Pułaskiego – Etap III” realizowanego w ramach projektu „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny Miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich”.

W ramach zadania „Przebudowa stadionu sportowego przy ul. Kusocińskiego w Busku-Zdroju – etap 2” – dokończenie robót, współfinansowanego ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach Programu Modernizacji Infrastruktury Sportowej – edycja 2017, zamontowano 20 sztuk kamer.

W ramach funduszu sołeckiego zamontowano 4 kamery w miejscowości Galów w ramach realizacji zadania „Wykonanie monitoringu wizyjnego w budynku gminnym w miejscowości Galów”.

Łącznie w badanym okresie zamontowano 83 kamery. Dzięki spójnemu systemowi monitoringu znacznie zwiększył się poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze rewitalizacji, a także do przeciwdziałania przestępczości i dewastacji mienia.

Wskaźnik monitorowania 2 - Ilość wybudowanych mieszkań socjalnych

W omawianym okresie monitorowania, Gmina Busko-Zdrój nie budowała nowych mieszkań socjalnych.

Wskaźnik monitorowania 3 - Ilość wybudowanych parkingów osiedlowych

Biorąc pod uwagę zmiany cywilizacyjne i odsetek osób posiadających własne samochody, parkowanie w miastach jest utrudnione. Znalezienie miejsca postojowego przez mieszkańca Gminy Busko-Zdrój w ostatnich latach stało się łatwiejsze, a zieleńce zauważalnie przestają być rozjeżdżane przez zaparkowane na dziko samochody - to najważniejsze cele modernizacji parkingów osiedlowych w Gminie Busko-Zdrój.

W badanym okresie (2020-2023) w ramach realizacji przedsięwzięć/projektów pn.: „Przebudowa ul. Waryńskiego w Busku-Zdroju polegająca na budowie miejsc postojowych”, „Remont ul. Bohaterów Warszawy nr 314146T w Busku-Zdroju”, „Przebudowa ulicy Rokosza w Busku-Zdroju”, „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne” powstało łącznie 99 nowych miejsc parkingowych.

Osiągnięte wartości ww. wskaźników wskazują, że cel 2 jest realizowany.

Powyższe dane wskazują, że cel: *Wzrost atrakcyjności warunków do zamieszkania* jest sukcesywnie realizowany. Rosnąca liczba punktów kamerowych monitoringu wizyjnego w przestrzeni publicznej miasta uzdrowskiego, wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców i gości. Zwiększony nacisk samorządu na bezpieczeństwo i porządek publiczny, a także potrzeba monitorowania i kontrolowania przestrzeni publicznej, wpływa również na zmniejszenie liczby aktów wandalizmu i aktów przestępczych, wspomaga identyfikację i schwytywanie sprawców.

Mimo iż w badanym okresie nie wybudowano mieszkań socjalnych, Gmina Busko-Zdrój zadbała o stan istniejących budynków socjalnych, prowadząc działania termomodernizacyjne i remontowe. Zadbała również o zwiększenie liczby miejsc parkingowych w mieście, co jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców, kuracjuszy i turystów odwiedzających uzdrowisko, co w szerszej perspektywie wpłynie stymulująco na lokalną gospodarkę, poprawi komfort życia mieszkańców, przyniesie długoterminowe korzyści dla społeczności, biznesu i środowiska.

Przez realizację tego rodzaju przedsięwzięć obszar Miasta i Gminy Busko-Zdrój podnosi swoją atrakcyjność i zapewnia bezpieczną oraz wygodną przestrzeń do życia dla mieszkańców.

Wspomnieć należy, iż pomimo niezadowalającej sytuacji demograficznej (i dostrzegalnego zjawiska depopulacji), Gmina Busko-Zdrój jest postrzegana jako atrakcyjne miejsce do zamieszkania. W okresie sprawozdawczym dostrzegalny jest wzrost liczby nowych budynków wielorodzinnych. W dość krótkim okresie czasu powstało ponad 1000 mieszkań deweloperskich.

Budowa nowych budynków wielorodzinnych jest kluczowym krokiem w poprawie jakości warunków mieszkaniowych oraz podniesieniu atrakcyjności danego obszaru. Nowoczesne, funkcjonalne i estetyczne budynki przyciągają mieszkańców, oferując

im komfortowe warunki życia, dostęp do nowoczesnej infrastruktury oraz lepszą jakość przestrzeni publicznej.

Wzrost liczby nowych budynków wielorodzinnych potwierdza, że działania w tym zakresie są realizowane i przynoszą wymierne efekty w postaci zwiększenia atrakcyjności warunków mieszkaniowych. Tak więc działania te wskazują, że cel Wzrost atrakcyjności warunków do zamieszkania jest realizowany.

VI. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Monitoring strategii to stały proces gromadzenia, analizowania i interpretacji danych dotyczących realizacji celów i działań strategicznych. Ma na celu ocenę postępów i efektywności podejmowanych działań, ale również pozwala na wykrywanie problemów i zagrożeń. Monitoring zwiększa również transparentność działań, umożliwiając społeczeństwu śledzenie postępów w realizacji *Strategii*, ocenia skuteczność podejmowanych działań, ale również trafność celów i zasadność przyjętych rozwiązań. Stąd też dokonano przeglądu przedsięwzięć wykonanych od 2020 do 2023 roku wpisujących się w założone wskaźniki realizacji.

Przeprowadzony monitoring realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025 pozwolił na analizę zmian zachodzących we wszystkich sferach funkcjonowania Gminy i potwierdza skuteczność i efektywność procesu wdrożeniowego. *Raport* zawiera syntetyczną prezentację wniosków i rekomendacji w zakresie realizacji Strategii. Ramowy zakres dokumentu obejmuje: omówienie realizacji celów strategicznych oraz podsumowanie i wnioski. Monitoringiem zostały objęte sfery życia społecznego i gospodarczego, a także środowiskowego. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż wymiar priorytetowy nadano zadaniom, których wykonanie przyczynia się do zaspokojenia podstawowych potrzeb społeczności, a zakładane cele strategii są realizowane.

Poziom większości badanych wskaźników dla Gminy Busko-Zdrój został osiągnięty na dobrym i bardzo dobrym poziomie. Należy zaznaczyć, że Gmina Busko-Zdrój odczuła negatywny wpływ pandemii COVID-19, o czym świadczy spadek wartości wielu wskaźników, zwłaszcza w zakresie uzdrowiskowym, turystycznym i rekreacyjnym. Busko-Zdrój jako uzdrowisko było szczególnie narażone na skutki kryzysu ze względu na swoją specyfikę i silne uzależnienie od branży turystycznej i lecznictwa uzdrowiskowego. Pomimo podejmowanych działań i otrzymanego wsparcia, powrót do wcześniejszej kondycji finansowej i turystycznej wymagał czasu i podejmowania dalszych wysiłków.

Wartości niektórych wskaźników nie zostały osiągnięte w badanym okresie, ponieważ nie we wszystkich kierunkach były podejmowane działania zmierzające do ich wzrostu. Dotyczy to przedsięwzięć, które z różnych względów nie były realizowane lub nie mogły zostać zrealizowane. Jednakże opracowany raport pokazuje, że na terenie gminy Busko-Zdrój zachodzi proces rozwoju w wielu dziedzinach życia, społecznego, gospodarczego i infrastrukturalnego, co sprzyja poprawie jakości życia mieszkańców i daje duże możliwości do osiedlania się na tym terenie. Zaznaczyć należy, iż w badanym okresie duży wkład środków finansowych zewnętrznych przeznaczony został na remonty, budowę świetlic wiejskich, na infrastrukturę techniczną, rekreacyjną, w tym drogi, co globalnie poprawi atrakcyjność miejsc naszego zamieszkania, a także zaspokoi podstawowe potrzeby społeczności. Realizacja zadań związanych z OZE to dopiero początek drogi do poprawy jakości życia mieszkańców oraz turystów odwiedzających nasz kurort dzięki ograniczeniu emisji szkodliwych substancji do atmosfery. Podejmowane działania świadczą o strategicznym podejściu Gminy Busko-Zdrój w budowaniu swojej pozycji. Kontynuacja i intensyfikacja tych wysiłków przyczyni się do dalszego wzmocnienia marki Buska-Zdroju. Na terenie Gminy nadal wraz z postępem realizowanych inwestycji, obserwujemy duże zainteresowanie nowych inwestorów, planujących rozwój własnych działalności na terenie miasta Busko-Zdrój. Planowane nowe inwestycje, dotyczą w dużej mierze zadań związanych z budownictwem wielorodzinnym, budownictwem sanatoryjnym, usługowym oraz rekreacyjnym.

Zgodnie z założeniami *Strategii*, Miasto Busko-Zdrój jest motorem rozwoju dla całej Gminy, również dla obszarów wiejskich. Jeżeli ośrodek centralny rozwija się w szybkim tempie, zapewnia odpowiednie standardy życia nie tylko dla mieszkańców miasta, ale również pozostałego obszaru Gminy. Ośrodek centralny jest źródłem miejsc pracy. Busko-Zdrój swoimi działaniami pretenduje do bycia atrakcyjnym ośrodkiem gospodarczym, kulturalnym i centrum życiowych interesów swoich mieszkańców.

Samorząd Gminy Busko-Zdrój dokłada starań do tworzenia odpowiednich warunków do życia dla swoich mieszkańców, poprzez zwiększanie dostępu do infrastruktury i oferty usług publicznych, skierowanej do różnych grup społecznych.

Raport z monitoringu realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025 przeprowadzony na podstawie monitoringu wybranych wskaźników, wskazuje na postęp w realizacji zaplanowanych w dokumencie działań, pozwala na pozytywną ocenę stopnia i dynamiki postępu w realizacji przyjętych celów oraz podejmowanych inicjatyw na terenie Gminy Busko-Zdrój. Dokonany monitoring potwierdza, że *Strategia* nie jest tylko

teoretycznym planem, ale rzeczywistym narzędziem zarządzania rozwojem Gminy, reagującym na zmieniające się potrzeby i warunki. Wyznaczenie priorytetów i ambitnych celów, pozwoliło lokalnym władzom, a także innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój Gminy, odpowiednio skoordynować zaplanowane do realizacji zadania i osiągnąć pożądane efekty w tym długofalowe.

Głównym zadaniem, jakie stoi przed samorządem, jest dalsze kształtowanie takiego wizerunku Gminy Busko-Zdrój, który będzie atrakcyjny dla rozwoju gospodarczego, zamieszkania, spędzania czasu wolnego oraz rozwoju turystyki i rekreacji w powiązaniu z funkcją uzdrowiskową Gminy. Wpłynie to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego.

W związku ze zbliżającym się terminem końcowym obowiązywania *Strategii*, jak również, ze względu na nowelizację przepisów dot. strategii rozwoju gminy, która min. musi być spójna z obowiązującą: Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ oraz strategiami rozwoju lokalnego obowiązującymi w Gminie Busko-Zdrój, a także w związku z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej 2021-2027, która zaczęła obowiązywać w trakcie wdrażania *Strategii*, rekomendowane jest wykonanie ewaluacji ex- post dla dokumentu. Ewaluacja ta będzie polegała na sporządzeniu Raportu końcowego ex-post. Powinna zostać przeprowadzona w celu obiektywnej diagnozy stopnia, w jakim udało się osiągnąć zakładane wskaźniki rezultatu w ostatniej fazie wdrażania i po zakończeniu wdrażania *Strategii*.

W dalszej perspektywie konieczne będzie zaangażowanie społeczności, opracowanie nowego dokumentu strategicznego, który finalnie zostanie przekazany do przyjęcia przez Radę Miejską w Busku-Zdroju. Busko-Zdrój nadal powinno wdrażać nowoczesne technologie i ekologiczne rozwiązania, a także w sprawny sposób wykorzystywać lokalizację oraz posiadane zasoby, które będą przyciągać innowacyjnych przedsiębiorców, zamożnych turystów oraz atrakcyjne wydarzenia. Gmina Busko-Zdrój ma dla swoich mieszkańców być miejscem, w którym będą oni chcieli żyć.

Opracowała: Anna Garlej - Inspektor w Wydziale RSID Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju

Zatwierdził:

Mirosław Wieczorek
Przewodniczący Zespołu ds. Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój
Dokument podpisany kwalifikowanym podpisem elektronicznym.